

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Aneta Linhartová

**SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ
SE ZAMĚŘENÍM NA VYPOŘÁDÁNÍ PO JEHO ZÁNÍKU**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. MUDr. Alexandr Thöndel, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): květen 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 16. června 2014

.....
Aneta Linhartová

Děkuji panu JUDr. MUDr. Alexandru Thöndelovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, podnětné rady a vstřícný přístup.

Obsah

Úvod.....	1
1. Charakteristika společného jmění manželů jako institutu majetkového společenství manželů.....	4
2. Historie vývoje úpravy majetkových vztahů mezi manžely.....	6
2.1 Římskoprávní pojetí manželských majetkových vztahů	6
2.2 Obecný zákoník občanský z roku 1811	7
2.3 Zákon o právu rodinném z roku 1949.....	9
2.4 Občanský zákoník z roku 1964.....	11
2.5 Změny v úpravě manželského majetkového práva po roce 1989	13
3. Zákonný režim společného jmění	15
3.1 Rozsah společného jmění v zákonném režimu	15
3.2 Správa společného jmění v zákonném režimu.....	17
4. Smluvný režim společného jmění a režim založený rozhodnutím soudu, společné jmění ve vztahu k ochraně třetích osob	19
4.1 Smluvní modifikace společného jmění a účinky smlouvy o manželském majetkovém režimu vůči třetím osobám.....	19
4.2 Režim založený rozhodnutím soudu.....	21
4.3 Společné jmění a ochrana třetích osob	22
5. Zánik společného jmění	26
5.1 Zánik společného jmění za trvání manželství.....	26
5.2 Zánik společného jmění zánikem manželství	27
6. Institut vypořádání společného jmění	29
6.1 Dohoda o vypořádání společného jmění.....	30
6.2 Zákonná domněnka vypořádání	34
6.3 Vypořádání společného jmění v řízení o pozůstalosti	35
6.4 Obvyklé vybavení rodinné domácnosti	38
7. Vypořádání společného jmění soudem	40
7.1 Zásady a východiska pro vypořádání společného jmění	42
7.2 Oceňování společného jmění pro účely jeho vypořádání	44
7.3 Vypořádání vnosů	46
7.3.1 Zohlednění vnosů při výpočtu výše vypořádacích podílů	48
7.3.2 Redukce a valorizace vnosů.....	50
7.4 Disparita podílů na vypořádaném společném jmění	52
7.4.1 Odklon od rovnosti podílů z důvodu negativních okolností na straně jednoho z manželů	53

7.4.2 Princip zásluhovosti	55
7.4.3 Ostatní důvody mající vliv na výši podílů při vypořádání.....	56
8. Komparace právní úpravy vypořádání společného jmění v účinném občanském zákoníku a v občanském zákoníku z roku 1964	59
9. Úprava majetkových vztahů manželů s ohledem na jejich vypořádání v Německu a Rakousku	65
9.1 Německá právní úprava	66
9.2 Rakouská právní úprava.....	70
Závěr	76
Seznam zkratk	80
Seznam použitých právních předpisů, literatury a pramenů	81
Právní předpisy	81
Zahraniční právní předpisy	81
Odborná literatura	82
Zahraniční literatura.....	84
Elektronické zdroje	85
Judikatura.....	86
Abstrakt.....	89
Abstract.....	91

Úvod

Za téma mé diplomové práce jsem zvolila společné jmění manželů se zaměřením na vypořádání po jeho zániku. Společné jmění manželů, resp. manželské majetkové právo, je úzce spjato s tradičním institutem manželství. V dnešní době, vyznačující se vysokou mírou rozvodovosti, představuje vypořádání společného jmění manželů právní problematiku, která se vyskytuje v právní praxi velmi často.

Úprava společného jmění manželů je obsažena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinném od 1. ledna 2014. S ohledem na velmi krátkou dobu účinnosti občanského zákoníku judikatura zatím neměla příležitost zaujmout stanovisko k otázkám, které nejsou v občanském zákoníku upraveny zcela jasně, a proto se jedná o velmi aktuální téma. Cílem mé práce je předestřít v základních rysech novou právní úpravu společného jmění manželů a poukázat na její problematická místa, a to zejména na nejasné otázky spojené s vypořádáním společného jmění manželů. Po zhodnocení současné právní úpravy navrhu u dílčích problémů možná řešení *de lege ferenda*.

Po krátké charakteristice institutu společného jmění manželů jako takového nastíním historický vývoj právní úpravy manželských majetkových vztahů, a to zejména jejich vypořádání v případě zániku manželského majetkového společenství. Od kořenů manželských majetkových vztahů v římském právu, kdy manželka měla z počátku zcela nerovné postavení, přes Obecný zákoník občanský z roku 1811, jehož právní úprava této problematiky byla založena na režimu oddělených majetků, a který platil na našem území po téměř jeden a půl století, přesunu svou pozornost k zákonu č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů, a jeho pokrokové úpravě zákonného majetkového společenství manželů. Historický exkurz zakončím právní úpravou bezpodílového spoluvlastnictví manželů v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a jeho následných postupných novelizacích až k zavedení institutu společného jmění manželů do české právní úpravy.

Přestože se v mé práci zaměřím především na problematiku vypořádání společného jmění manželů, je nejprve třeba vymezit, co do společného jmění manželů spadá, resp. jaký je jeho rozsah. Proto se budu zabývat právní úpravou zákonného režimu společného jmění manželů, tj. vymezením zákonného rozsahu společného jmění manželů – aktiv a pasiv, které do společného jmění manželů spadají, resp. jsou z něj naopak vyloučeny, a krátce nastíním i otázku správy společného jmění manželů.

Vzhledem k tomu, že se od zákonného režimu společného jmění lze smluvně odchýlit a zákonodárce ponechává (budoucím) manželům značnou volnost, jak své majtkové vztahy upravit, budu věnovat pozornost i smluveným režimům, a rovněž nastíním i jiný způsob modifikace společného jmění manželů, a to režim založený rozhodnutím soudu. V souvislosti s otázkou modifikovaných režimů zmíním i nově vzniklý veřejný seznam – Seznam listin o manželském majtkovém režimu. Neopomenu ani v současné době často diskutovanou, a s touto problematikou úzce související, otázku ochrany třetích osob.

Předpokladem pro vypořádání společného jmění manželů je jeho zánik; proto pojednám o možných způsobech zániku společného jmění manželů, a to jak o způsobech jeho zániku zánikem manželství, tak i o případech, kdy společné jmění manželů zaniká za trvání manželství.

Následně se již budu podrobně zabývat samotným vypořádáním společného jmění manželů a jeho jednotlivými způsoby. Vedle dohody o vypořádání, zákonné domněnky vypořádání a vypořádání společného jmění manželů soudem se budu věnovat i vypořádání společného jmění manželů v rámci řízení o pozůstalosti. Nevynechám ani otázku nového institutu obvyklého vybavení rodinné domácnosti, resp. zejména otázku přechodného ustanovení s tímto institutem spojeného.

V souvislosti s vypořádáním společného jmění manželů soudem, kterému věnuji zvláštní pozornost, se budu zabývat zásadami a východisky pro vypořádání a předestřu základní pravidla pro oceňování společného jmění manželů pro účely vypořádání. Obzvláště se zaměřím na vypořádání tzv. vnosů, jelikož občanský zákoník přinesl v této oblasti zásadní novinku – valorizaci vnosů. Zohlednění vnosů při výpočtu výše vypořádacích podílů manželů znázorním na modelových příkladech. Více pozornosti věnuji také otázce disparity podílů na vypořádávaném majetku a budu se zabývat jednotlivými skupinami důvodů, které mají vliv na výši podílů při vypořádání.

Dále podrobněji porovnáím hlavní rozdíly v právní úpravě vypořádání společného jmění v současném občanském zákoníku s předchozí právní úpravou obsaženou v občanském zákoníku z roku 1964, jelikož tato právní úprava bude i nadále v určitých případech vypořádání společného jmění manželů aplikována. V rámci této komparace zhodnotím klady i záporny obou právních úprav v této oblasti.

V poslední kapitole mé práce nastíním základní aspekty právní úpravy vypořádání manželských majetkových vztahů v sousedních státech, a to v Německu a v Rakousku, kdy každý z těchto států pojímá danou právní problematiku zcela odlišně. Rovněž poukáži na výhody i nevýhody, které lze v právní regulaci manželského majetkového práva, resp. jeho vypořádání, v těchto dvou státech spatřovat.

V mé práci použiji především metodu analýzy a komparace, přičemž budu vycházet z příslušných českých i zahraničních právních předpisů, odborné literatury, včetně zahraničních zdrojů, a dostupných elektronických zdrojů. Aktuální odborné literatury i elektronických zdrojů, které se věnují problematice nové právní úpravy společného jmění, resp. jeho vypořádání, je s ohledem na krátkou dobu účinnosti občanského zákoníku velmi málo.

Svou analýzu problematiky vypořádání společného jmění manželů rovněž proložím a opřu o stanoviska dosavadní judikatury z této oblasti, která lze aplikovat i na novou právní úpravu, a to zejména o rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky.

Tato práce je vypracována podle stavu právní úpravy účinné ke dni 31. května 2014.

1. Charakteristika společného jmění manželů jako institutu majetkového společenství manželů

Společné jmění manželů představuje základní institut manželského majetkového práva, a to právní formu majetkového společenství mezi manžely.¹ Jeho vznik je jedním z právních důsledků uzavření manželství. Tyto právní důsledky se promítají nejen do vzájemného postavení manželů, ale i do jejich právních vztahů k třetím osobám.

Vzhledem k povaze, účelu a funkci manželství a s ohledem na to, aby byla posílena jeho pevnost a trvalost, je zákonem podřízena určitá oblast vztahů, které v manželství vznikají, zvláštnímu právnímu režimu. Toto má za cíl zabránění jejich roztříštěnosti a rozpadu.² Dalším z důvodů zvláštní právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely je potřeba „*přiměřené právní ochrany jednoho manžela před manželem druhým*“, aby byla vyloučena „*možnost zneužití silnějšího postavení*“ jednoho z manželů „*z pozice osobní či hospodářské síly*“. Zvláštní právní úprava majetkových vztahů mezi manžely by proto měla utužovat „*prvky rovnoprávnosti, vzájemné pomoci a ekonomické solidarity mezi manžely*“.³

Subjekty společného jmění manželů mohou být pouze manželé (tedy mezi nikým jiným než mezi manžely – např. mezi druhem a družkou či mezi registrovanými partnery – společné jmění manželů vzniknout nemůže); proto je společné jmění manželů úzce spojeno s existencí manželství.

Společné jmění manželů vzniká *ex lege* okamžikem uzavření manželství a vzniká i v manželství neplatném⁴. V případě neplatného manželství trvá společné jmění manželů až do právní moci rozhodnutí o určení neplatnosti manželství. Naproti tomu v manželství zdánlivém společné jmění manželů nevzniká.

Ve společném jmění manželů neexistují spoluvlastnické podíly, jak je tomu např. u spoluvlastnictví podílového. To znamená, že každý z manželů vlastní celou společnou věc, a nikoliv pouze její ideální část. „*Každý z manželů je úplným vlastníkem*

---

¹ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK Jan; ELISCHER David et al. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 336.

² DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 1-2.

³ Tamtéž, s. 9.

⁴ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK Jan; ELISCHER David et al. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 337-338.

*celé věci ze společného jmění manželů; je ve svém vlastnictví omezen jen stejným vlastnictvím druhého manžela, [...].*⁵

Dalším charakteristickým prvkem společného jmění manželů je vymezení předmětu tohoto institutu. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále také jen „ObčZ“) obecně vymezení předmětu společného jmění manželů zakotvuje v § 708, když stanoví, že součástí společného jmění manželů je to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů; to neplatí, pokud společné jmění manželů zanikne za trvání manželství na základě zákona.

Podle § 687 ObčZ mají muž a žena v manželství rovná práva a povinnosti, což se odráží i v právní podstatě majetkového společenství manželů – ve vztahu ke společnému majetku manželů, který tvoří součást jejich společného jmění manželů, mají oba shodné, a tedy rovnoprávné postavení.

Soubor právních norem upravujících důsledky uzavření manželství, a to jak v majetkové sféře mezi manžely navzájem, tak i mezi manžely a třetími osobami, je označován jako manželské majetkové právo.⁶ „*Manželským majetkovým právem se rozumí právní úprava veškerých majetkových vztahů, k jejichž vzniku dochází v důsledku uzavření manželství, bez zřetele k tomu, ve kterém právním odvětví jsou upraveny.*“⁷ Takto je nazván i celý oddíl občanského zákoníku, jemuž je úprava institutu majetkového společenství manželů svěřena.

Oddíl manželského majetkového práva je v občanském zákoníku systematicky zařazen v části druhé upravující rodinné právo, hlavně první nazvané „*manželství*“ a následně v dílu čtvrtém s názvem „*povinnosti a práva manželů*“. Společnému jmění manželů jsou vyhrazeny §§ 708 – 753 ObčZ; občanský zákoník používá pro společné jmění manželů legislativní zkratku „společné jmění“. V § 708 odst. 2 ObčZ nalezneme rozčlenění právní úpravy společného jmění na zákonný režim společného jmění, režim smluvený a režim založený rozhodnutím soudu (viz dále kapitoly 3 a 4). V § 736 a násl. upravuje občanský zákoník vypořádání společného jmění, pokud dojde k jeho zániku (viz dále kapitola 5 a násl.).

---

⁵ BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, s. 48.

⁶ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 9.

⁷ Tamtéž, s. 11.

2. Historie vývoje úpravy majetkových vztahů mezi manžely

2.1 Římskoprávní pojetí manželských majetkových vztahů

Úprava majetkových vztahů v manželství má své kořeny již v římském právu. Tehdy rodinu ovládal muž jako *pater familias* – otec rodiny, resp. její všemocná hlava⁸, který měl nad manželkou moc (*manus*). Tento charakter manželství, ve kterém muž měl jednoznačně dominantní postavení, se odrážel i v uspořádání jejich majetkových vztahů: ve starší formě manželství (v tzv. manželství přísném) se veškerá aktiva ženy stávala po dobu trvání manželství automaticky majetkem jejího manžela, aby se mohl postarat o výživu celé rodiny.⁹ Manželka sama tedy vlastní majetek za trvání manželství vůbec neměla, jelikož tento přešel v celém rozsahu po uzavření manželství na jejího manžela. Stejně tak veškerý majetek, který manželka za trvání manželství nabyla, jejímu manželovi bezpodmínečně připadnul.¹⁰

Až v rámci pozdějšího vývoje římského práva byla uzavírána manželství volnější, ve kterých již muž nad svou ženou manželskou moc neměl, a tedy nebylo založeno ani žádné jejich majetkové společenství. Ženin samostatný majetek tvořil tzv. parafernální jmění, kterým žena mohla volně disponovat. Obvykle však jeho správu svému manželovi svěřila. V tomto modelu volného manželství spolu manželé mohli uzavírat smlouvy, ovšem s výjimkou vzájemného darování, které bylo zakázáno (zřejmě z obavy neodůvodněných přesunů majetku mezi rodinami).¹¹

Další z typických rysů římského majetkového práva manželů byl institut věna (*dos*). Jednalo se o majetek, který žena, resp. její rodina poskytovala manželovi jako příspěvek na ulehčení zvýšených nákladů, které se založením rodiny souvisely. Dle původního zvyku platilo, že věno se stávalo manželovým vlastnictvím a mohl s ním volně disponovat. Jistá omezení v těchto dispozicích (především zákaz zcizování

---

⁸ URFUS, Valentin; SKŘEJPEK Michal; KINCL Jaromír. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd., 1. v nakl. Beck. Praha : Beck, 1995, s. 132.

⁹ VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha : Eurolex Bohemia, 2005, s. 56.

¹⁰ URFUS, Valentin; SKŘEJPEK Michal; KINCL Jaromír. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd., 1. v nakl. Beck. Praha : Beck, 1995, s. 134.

¹¹ Tamtéž, s. 140.

nemovitých věcí bez manželčina souhlasu) byla zavedena až později. Pozdější praxe rovněž zavedla nárok ženy na vrácení věna v případě rozvodu manželství.¹²

Římské právo svým vývojem rovněž založilo domněnku vlastnictví (tzv. mucíánskou presumpci) v případech, kdy byla pochybnost o tom, zda vlastníkem věci je muž nebo žena. V těchto případech bylo vytvořeno pravidlo, že věc náleží muži, pokud žena neprokázala opak. Tuto domněnku vlastnictví o několik staletí později v roce 1811 převzal ve svém § 1237 obecný zákoník občanský.¹³

2.2 Obecný zákoník občanský z roku 1811

Obecný zákoník občanský, vyhlášený císařským patentem č. 946/1811 Sb. z. s., ve znění pozdějších předpisů, (dále také jen „o.z.o.“) představuje další historický mezník úpravy majetkových vztahů mezi manžely, jelikož úprava v něm obsažená regulovala manželské majetkové vztahy na našem území po téměř sto čtyřicet let¹⁴.

Obecný zákoník občanský zakotvoval nerovnoprávnost muže a ženy – jak vyplývá z ustanovení §§ 91 a 92, muž byl hlavou rodiny oprávněnou vést domácnost a měl povinnost poskytovat manželce „slušnou“ výživu, a to v závislosti na tom, jaké měl jmění. Manželka naproti tomu byla povinna pomáhat manželovi v domácnosti a ve výdělků. Navíc měl muž povinnost svou manželku ve všech věcech zastupovat, což uvrhlo ženu do podobně podřízeného postavení jako za dob „klasického“ římského práva.

Nerovnoprávné postavení ženy se odráželo i v úpravě vztahů rodičů a dětí – pouze muž měl nad dětmi rodičovskou pravomoc (tzv. otcovskou moc – § 147 a násl. o.z.o.), a spravoval jejich jmění. Bez svolení otce se děti nemohly platně zavazovat a otec byl povinen své nezletilé děti zastupovat. Toto pojetí rovněž připomíná postavení muže v římském právu jako *pater familias*.

Nastíněné nerovnoprávné postavení ženy se projevilo, i pokud jde o úpravu manželských majetkových vztahů. Jak již je shora uvedeno, obecný zákoník občanský obsahoval domněnku, že vlastnictví nabyt muž, pokud existovala pochybnost. Stejně

---

¹² URFUS, Valentin; SKŘEJPEK Michal; KINCL Jaromír. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd., 1. v nakl. Beck. Praha : Beck, 1995, s. 140-141.

¹³ BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, s. 15.

¹⁴ Na Zemi Koruny české se obecný zákoník občanský vztahoval jakožto na součást rakouského císařství. Na českém území platil až do roku 1950, do vydání tzv. středního občanského zákoníku (zákona č. 141/1950 Sb.).

jako v pozdějším římském právu, měli manželé dle obecného zákoníku občanského ze zákona oddělený majetek, avšak rovněž zde platila domněnka, že pokud žena neodporovala, správa jejího majetku byla svěřena manželovi jako jejímu zákonnému zástupci (§ 1238 o.z.o.). V obecném zákoníku občanském byl rovněž s jistými odchylkami převzat z římského práva institut věna.

Přes zákonem stanovený oddělený majetkový režim bylo možné prostřednictvím zvláštní smlouvy založit tzv. společenství statků (*Gütergemeinschaft*). Co se týče obsahu této zvláštní smlouvy, zákon žádná pravidla nestanovil, „*proto platí mezi stranami široká autonomie stran, to znamená, že smlouva o společenství majetku může mít jakýkoliv obsah, pokud je plnění možné a pokud neodporuje dobrým mravům. Poměr ke třetím osobám není vůbec upraven a to je největší nedostatek o.z.o.*“¹⁵ Jednalo se v podstatě o společenství pro případ smrti, kdy přeživší manžel měl nárok na polovinu toho, co toto společenství po smrti druhého z nich obsahovalo (§ 1234 o.z.o.). Společenství statků se mohlo vztahovat pouze na část statků. Vztahovalo-li se na celé jmění, pak se před dělením odpočetly veškeré dluhy.

Pro případ rozvodu rozlišoval obecný zákoník občanský dvě situace, a to tzv. dobrovolný a nedobrovolný rozvod. Při dobrovolném rozvodu (tj. manželé se dohodli, že se rozvedou) záleželo rovněž na jejich dohodě, zda své ponechali svatební smlouvy v platnosti nebo zda je nějak změnili¹⁶. Při nedobrovolném rozvodu, kdy rozvod byl vysloven rozsudkem soudu, a k dohodě nedošlo, se mohl každý z manželů domáhat zrušení svatebních smluv, přičemž soud měl povinnost pokusit se o smír; pokud rozvod „zavinil“ pouze jeden z manželů, mohl se pouze ten druhý domáhat trvání, resp. zrušení svatebních smluv, popř. přiměřené výživy. Dále obecný zákoník občanský obsahoval speciální ustanovení o trvání manželských smluv pro případ rozluky manželství (§ 1266 o.z.o.).

---

¹⁵ ANDRES, Bedřich; HARTMANN Antonín; ROUČEK František et al. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1937. Praha : Codex Bohemia, 1998, s. 500.

¹⁶ K obsahu tzv. svatební smlouvy rozvodové blíže ANDRES, Bedřich; HARTMANN Antonín; ROUČEK František et al. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1937. Praha : Codex Bohemia, 1998, s. 583 a násl.

2.3 Zákon o právu rodinném z roku 1949

V roce 1949 bylo z obecného zákoníku občanského, který v té době v Československu představoval dosud platné právo, odděleno rodinné právo, a to zákonem č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, s účinností od 1. ledna 1950. V rámci rodinného práva bylo v zákoně o právu rodinném upraveno i majetkové společenství mezi manžely, a to jakožto zákonná forma manželského majetkového uspořádání. Tímto byl tedy zaveden institut zákonného majetkového společenství mezi manžely do československého práva.¹⁷ Úpravou v zákoně o právu rodinném byla majetková nerovnoprávnost ženy v manželství odstraněna.

Zákon o právu rodinném se majetkovému společenství manželů věnoval v §§ 22 - 29. Za společný majetek, který tvořil majetkové společenství, zákon považoval jmění nabyté kterýmkoliv z manželů za trvání manželství, s výjimkou majetku nabytého dědictvím nebo darem a majetku sloužícího osobním potřebám nebo výkonu povolání jednoho z manželů (tzv. získaný majetek).¹⁸ Obvyklou správu majetku v majetkovém společenství mohl provádět každý z manželů samostatně, u úkonu přesahujících rámec obvyklé správy bylo potřeba souhlasu obou z nich.¹⁹ Zákon dále v § 24 stanovil, že „Na jmění náležejícím do zákonného společenství majetkového se může hojit také věřitel jen jednoho z manželů“. Majetkové společenství manželů mohlo být zrušeno soudem, a to ze závažných příčin. Po zániku majetkového společenství se na jmění, které do něho patřilo, přiměřeně použila ustanovení o spoluvlastnictví, a to s rovnými podíly.

Úprava majetkového režimu manželů nicméně byla dispozitivní, jelikož manželé si mohli stanovit odchylně jak rozsah společného jmění, tak způsob jeho správy, a to prostřednictvím úmluvy ve formě soudního zápisu (§ 29 zákona o právu rodinném). Rovněž existovala možnost vyhradit zákonné majetkové společenství až ke dni zániku manželství.

---

¹⁷ DVORÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 40.

¹⁸ Režim zákonného majetkového společenství se týkal pouze majetku nabytého za účinnosti zákona o právu rodinném (i pokud bylo manželství uzavřeno před účinností tohoto zákona). Majetek nabytý před 1. lednem 1950 režimu zákonného majetkového společenství nepodléhal, a to s výjimkou, že se tak manželé dohodli v manželské úmluvě.

¹⁹ Podle některých autorů byla neplatnost takového právního úkonu učiněného bez souhlasu druhého manžela považována za neplatnost relativní – k tomu srov. např. SPÁČIL, Jiří: *Relativní neplatnost v občanském zákoníku z roku 1950*, Ad Notam, 2003, č. 2, s. 26.

Zákon o právu rodinném obsahoval i ustanovení týkající se vypořádání zákonného majetkového společenství. Ustanovení § 27 stanovilo, že „*Při rozdělení jmění náležejícího do zákonného společenství majetkového je každý z manželů povinen nahradit to, co bylo z tohoto jmění vynaloženo na jeho majetek, který do společenství nepatří. Co vynaložil některý z manželů na společné jmění jen ze svého, bude mu na jeho žádost nahrazeno.*“ Jednalo se tedy o zakotvení zásady vypořádání vnosů, která se v podstatě v totožné podobě vyskytuje v právní úpravě společného jmění manželů v současném občanském zákoníku.

Při vypořádání zákonného majetkového společenství se však v zákoně o právu rodinném objevila i možnost disparity podílů (§ 28), a to v případech, kdy manžel, který byl „*vinen rozvodem*“, se o nabytí jmění náležejícího do zákonného majetkového společenství přičinil pouze nepatrně. Dokonce zákon upravoval i možnost soudu podíl takovému manželovi, pokud se o nabytí jmění nepřičinil vůbec, zcela odejmout. Za situace, kdy byli „*rozvodem vinni*“ oba manželé, zákon stanovil povinnost soudu upravit jejich podíly v závislosti na tom, jak se který z nich o nabytí jmění v zákonném majetkovém společenství přičinil. K úpravě výše podílů (resp. k odnětí podílu v prvním případě) mohl soud přikročit pouze na žádost jednoho z manželů (v prvním případě na žádost „*nevinného*“ manžela). V § 28 odst. 2 zákona o právu rodinném bylo dále stanoveno, že přičinění, co se týče získání společného majetku, mohlo spočívat rovněž v osobní péči o společnou domácnost a děti.

Ustanovení zakotvující možnost disparity podílů lze považovat rovněž za zcela zásadní, jelikož úprava disparity podílů následně z právní úpravy vypořádání společného majetku manželů vymizela, a možnosti jejího uplatnění byly, a i v současné době stále jsou, dovozovány prostřednictvím hledisek platných pro vypořádání na základě judikatury.

Úpravu zákonného majetkového společenství manželů v zákoně o právu rodinném považuji z hlediska zakotvení pravidel pro vypořádání zákonného majetkového společenství manželů za velice zdařilou a na tehdejší dobu zcela pokrokovou.

Institut zákonného majetkového společenství manželů byl nahrazen pozdějším institutem bezpodílového spoluvlastnictví manželů, zavedeným občanským zákoníkem z roku 1964.

2.4 Občanský zákoník z roku 1964

V roce 1964 došlo v právní úpravě majetkových vztahů manželů k další zásadní změně, a to zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „obč. zák.“), s účinností od 1. dubna 1964. Právní úprava manželských majetkových vztahů byla přesunuta ze zákona o právu rodinném a opět zařazena do občanského zákoníku (§ 143 až § 151 ve znění do 31. července 1998), a to ve formě tzv. bezpodílového spoluvlastnictví manželů (dále také jen „BSM“). Institut zákonného majetkového společenství dle zákona o právu rodinném tedy nebyl převzat.

Podle § 500 obč. zák. (ve znění do 31. prosince 1991) majetková společenství mezi manžely vzniklá podle dřívějších předpisů dnem účinnosti občanského zákoníku zanikla a tímto dnem vzniklo bezpodílové spoluvlastnictví manželů ke všemu, co podle tohoto zákona do jejich bezpodílového spoluvlastnictví patřilo. Na věci v zaniklém majetkovém společenství, které nebyly podle občanského zákoníku předmětem osobního vlastnictví, se ustanovení o BSM vztahovala přiměřeně.

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů představovalo úpravu pouze tzv. osobního vlastnictví²⁰ a jednalo se, na rozdíl od úpravy v zákoně o právu rodinném, o úpravu kogentní – možnost odchýlit se od zákonné úpravy formou tzv. manželských smluv byla do občanského zákoníku přidána až o téměř třicet let později zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník (viz dále).

U bezpodílového spoluvlastnictví míra účasti spoluvlastníka – manžela – na společné věci nebyla vůbec vyjádřena, a to ani podílem, ani jiným způsobem. Tím se tento institut odlišoval od spoluvlastnictví podílového.²¹ Bezpodílovost měla vyjádřit trvalost životního svazku manželů, jejich rovné postavení v něm, a rovněž skutečnost, že se oba manželé podle svých sil přičiňují o rozkvet rodiny, a to jak výdělečnou činností, tak péčí o děti a o jejich společnou domácnost.²²

---

²⁰ Dle § 127 obč. zák. (ve znění do 31. prosince 1991) byly v osobním vlastnictví především příjmy a úspory z práce a ze sociálního zabezpečení a dále zejména věci domácí a osobní potřeby, rodinné domky a rekreační chaty. Na tzv. soukromé vlastnictví (dle § 489 obč. zák. ve znění do 31. prosince 1991 bylo vymezeno jako individuální vlastnictví k věcem, které nebyly předmětem osobního vlastnictví) se však ustanovení o bezpodílovém spoluvlastnictví použila přiměřeně také – stanovil tak § 492 obč. zák. (ve znění do 31. prosince 1991).

²¹ DVORÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 42.

²² KRATOCHVÍL Zdeněk, et al. *Nové občanské právo*. Praha : Orbis, 1965, s. 229.

Občanský zákoník vymezoval předmět BSM v § 143 (ve znění do 31. července 1998) v podstatě obdobně jako zákon o právu rodinném v § 22, avšak s omezením pouze na věci, které mohly být předmětem osobního vlastnictví. Dluhy a pohledávky součást bezpodílového spoluvlastnictví netvořily,²³ tyto byly vypořádávány za použití analogie dle § 496 obč. zák. ve znění do 31. prosince 1991 (a poté dle § 853 obč. zák. ve znění od 1. ledna 1992), podle něhož se občanskoprávní vztahy, které nebyly zvláště upraveny ani tímto, ani jiným zákonem, řídily ustanoveními občanského zákoníku, která upravovala vztahy obsahem i účelem jim nejbližší. Ze závažných důvodů bylo možné BSM za trvání manželství na návrh některého z manželů zrušit soudem (§ 148 odst. 2 obč. zák. ve znění do 31. července 1998).

Co se týče správy věcí v bezpodílovém spoluvlastnictví, úkony nad rámec běžné správy, které nebyly učiněny se souhlasem obou manželů, byly stíženy neplatností, a to neplatností absolutní (nedostatek souhlasu jednoho z manželů tedy nemohl být zhojen ani jeho souhlasem dodatečným). Relativní neplatnost právního úkonu, resp. ustanovení § 40a obč. zák., byla začleněna do občanského zákoníku až zákonem č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy, a to i ve vztahu k § 145 obč. zák. (ve znění do 31. července 1998), upravujícím úkony související se správou BSM.

Výše zmíněná novela přinesla i další zásadní změnu, a to co se týče vypořádání BSM. Zavedla totiž, doplněním § 149 odst. 4 obč. zák. (ve znění do 31. července 1998), domněnku vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a zamezila tak právní nejistotě v případech, kdy BSM nebylo po jeho zániku v určité době – do tří let – vypořádáno. Do té doby „*se dovozovalo, že právo na vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů se nepromlčuje s ohledem na nepromlčitelnost vlastnického práva.*“²⁴ Domněnka vypořádání BSM, jak ji začlenil do právní úpravy zákon č. 131/1982 Sb., je v dnešním občanském zákoníku u úpravy vypořádání společného jmění v § 741 převzata téměř doslova.

Občanský zákoník z roku 1964 převzal ze zákona o právu rodinném úpravu vypořádání vnosů, avšak již nepřevzal úpravu disparity podílů tak, jak ji pojal zákon o právu rodinném. V § 150 obč. zák. (ve znění do 31. července 1998) bylo stanoveno,

---

²³ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 43.

²⁴ Tamtéž.

že při vypořádání se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společných věcí a rovněž, že je třeba zohlednit péči o děti a obstarávání společné domácnosti.

2.5 Změny v úpravě manželského majetkového práva po roce 1989

Po roce 1989 došlo v občanském zákoníku z roku 1964 ve vztahu k úpravě bezpodílového spoluvlastnictví manželů k několika významným novelizacím. Do BSM byla zprvu zavedena určitá dispozitivita a následně, o několik let později, byl charakter úpravy majetkových vztahů manželů podstatně pozměněn.

První z významných novelizací byla provedena zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník. Do občanského zákoníku z roku 1964 vložen § 143a, který umožňoval odchýlení se od zákonné úpravy BSM formou jednotlivých modifikací – zúžením či rozšířením BSM (i co se týče jeho správy) či jeho vyhrazením ke dni zániku manželství; pro tyto modifikace byla potřebná forma notářského zápisu a manželé se takovéto dohody mohli vůči třetí osobě dovolávat pouze v případě, že této osobě byla tato dohoda známa.

Zákonem č. 509/1991 Sb. byl rovněž vložen do tehdejšího občanského zákoníku § 148a upravující otázky týkající se podnikání jednoho z manželů ve vztahu k BSM.

Zásadní novelizace občanského zákoníku se uskutečnila prostřednictvím zákona č. 91/1998 Sb, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů. Tento zákon zcela změnil dosavadní koncepci manželského majetkového práva a namísto bezpodílového spoluvlastnictví manželů zavedl do českého občanského práva institut společného jmění manželům (dále také jen „SJM“).

Předmětem SJM se staly také závazky vzniklé manželům za trvání manželství (s určitými výjimkami), které byli manželé povinni plnit společně a nerozdílně. Součástí SJM se nově staly i věci sloužící výkonu povolání jen jednoho z manželů.

Rovněž byly nově upraveny možnosti smluvně změnit zákonný rozsah manželského majetkového uspořádání – možnost zúžit či rozšířit jeho rozsah byla z úpravy BSM převzata, avšak co se týče vyhrazení vzniku SJM ke dni zániku manželství, zde bylo nově stanoveno, že toto je možné pouze s výjimkou věcí tvořících obvyklé vybavení společné domácnosti. Zúžení SJM až na věci tvořící obvyklé

vybavení společné domácnosti bylo, stejně jako u BSM, nadále možné i na návrh některého z manželů ze závažných důvodů soudem; naopak nebyla z úpravy BSM převzata možnost soudu SJM úplně zrušit. Dále byla v § 143a odst. 3 obč. zák. zavedena obdobná možnost odchylné úpravy od zákonem stanoveného režimu majetkových vztahů i pro osoby, které uzavření manželství teprve plánují (tzv. předmanželská smlouva). Možnost odchylné úpravy byla nově zakotvena, i pokud jde o správu majetku v SJM (§ 147 obč. zák. ve znění od 1. srpna 1998).

Do úpravy majetkových vztahů manželů byla zákonem č. 91/1998 Sb. rovněž přidána další právní domněnka, a to že při neprokázání opaku se má za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří SJM (§ 144 obč. zák. ve znění od 1. srpna 1998). Zákon č. 91/1998 Sb. také zavedl novou úpravu, pokud jde o SJM a podnikání.

Co se týče vypořádání společného jmění manželů, zde úprava zůstala prakticky totožná jako u BSM. Nově bylo do úpravy vypořádání promítnuto, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem (§ 149 odst. 2 obč. zák. ve znění od 1. srpna 1998) a rovněž bylo do občanského zákoníku začleněno ustanovení, že dohodou o vypořádání nesmí být dotčena práva věřitelů (§ 150 odst. 2 ve znění od 1. srpna 1998).

Úprava SJM obsažená v občanském zákoníku z roku 1964, ve znění zákona č. 91/1998 Sb., nedoznala žádných změn, až do jeho zrušení stávajícím občanským zákoníkem – zákonem č. 89/2012 Sb.

3. Zákonný režim společného jmění

Zákonný režim společného jmění je upraven v §§ 709 až 715 ObčZ. Tento režim se na majetkové vztahy manželů aplikuje v případech, kdy si manželé, resp. snoubenci neujednají manželský majetkový režim odlišný.

Občanský zákoník v § 712 stanoví, že na společné jmění se použijí obdobně ustanovení tohoto zákona týkající se společnosti, popř. spoluvlastnictví, pokud není v této části zákona stanoveno jinak.²⁵

3.1 Rozsah společného jmění v zákonném režimu

Občanský zákoník vymezuje rozsah společného jmění majícího zákonný režim v §§ 709 a 710. Zákon obsahuje v § 709 odst. 1 negativní vymezení aktiv tvořících společné jmění. Stanoví, že součástí společného jmění je to, co nabyl jeden nebo oba manželé za trvání manželství, a to s určitými výjimkami. Tyto výjimky představuje (i) to, co slouží osobní potřebě jednoho z manželů, (ii) to, co bylo nabyto darem, děděním či odkazem, pokud nebylo zamýšleno ze strany dárce či zůstavitele jinak, (iii) to, co nabyl jeden z manželů jakožto náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech (např. náhrada škody na zdraví), (iv) to, co nabyl jeden z manželů právním jednáním týkajícím se jeho výlučného majetku (např. úvěr na rekonstrukci nemovité věci ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů), a konečně (v) to, co nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení či ztrátu svého výhradního majetku (tedy např. pojistné plnění). Všechno, co jeden z manželů nabyl těmito způsoby, se stává součástí jeho výhradního majetku.

Do společného jmění sice nespadá to, co nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví (podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku²⁶ to jsou i příjmy z nemovité věci, která je ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, do výše nákladů), nicméně podle § 709 odst. 2 ObčZ zisk plynoucí „z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů“, do společného jmění

---

²⁵ K tomu srov. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 312: „Manželé tvoří společenství, obdobně jako spolunájemci, spoluvlastníci, ti kdo se sdružili, aby spojili své síly nebo prostředky, aniž mají v úmyslu vytvořit právnickou osobu.“

²⁶ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 311.

patří. Důvodová zpráva vymezuje zisk jako výnos po odečtení nákladů.²⁷ Pokud tedy jeden z manželů bude pronajímat byt, který má ve svém výlučném vlastnictví, a příjmy z pronájmu budou nižší nebo rovné jeho nákladům vynaloženým v souvislosti s tímto pronájmem, pak tyto příjmy součástí společného jmění nebudou. Pokud však výnos z pronájmu bude náklady převyšovat, částka po odečtení nákladů se součástí společného jmění stane.

Co se týče darování mezi manžely, jeden z manželů nemůže darovat druhému věc, která je součástí jejich společného jmění, a to ani prostřednictvím darovací smlouvy. „*Darování ze společného jmění manželů jednomu z nich je v podstatě hospodařením se společným majetkem. Manžel může platně obdarovat druhého pouze tím, co netvoří součást jejich společného jmění.*“²⁸

V rámci aktiv do společného jmění patří podle § 709 odst. 3 ObčZ také podíl jednoho z manželů v obchodní společnosti nebo družstvu nabytý za trvání manželství, pokud nebyl nabyt způsobem zakládajícím jeho výlučné vlastnictví (viz výše).

Pokud jde o nabytí a pozbytí jednotlivých součástí společného jmění, použijí se obecná ustanovení občanského zákoníku, přičemž § 711 v odst. 2 a 3 ObčZ stanoví některá speciální pravidla pro určení, od kterého okamžiku se konkrétní skupiny věcí součástí společného jmění stanou. Části výdělků, mzdy, platu, zisku, apod. se tak součástí společného jmění stanou až okamžikem, od kterého manžel, který je získal, má možnost s nimi disponovat. Pohledávky z výhradního majetku jednoho z manželů se součástí společného jmění stávají dnem splatnosti.

Součástí společného jmění však nejsou pouze aktiva, ale rovněž pasiva – dluhy *převzaté* za trvání manželství. Jedná se tedy jen o dluhy, které lze převzít, tzn. pouze o dluhy soukromoprávní, a pouze o dluhy, resp. závazky vzniklé z řádného právního důvodu (tedy nikoliv závazky vzniklé z porušení právní povinnosti).²⁹ Otázce pasiv se věnuje § 710 ObčZ, který opět obsahuje negativní definici; vymezuje dvě výjimky, kdy dluhy do společného jmění nespádají. První skupinou jsou dluhy týkající se výhradního majetku jednoho z manželů, avšak pouze v rozsahu přesahujícím zisk z tohoto majetku.

---

²⁷ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 311.

²⁸ ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL Jiří, ŠKÁROVÁ Marta et al. *Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 1793.

²⁹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 311-312.

Druhou výjimku představují dluhy převzaté jedním z manželů bez souhlasu toho druhého, pokud se nejedná „o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny“.

Zde je nutno v každém konkrétním případě posoudit, zda jednotlivá záležitost běžným rodinným potřebám odpovídá, a to jak po stránce kvalitativní, tak po stránce kvantitativní.³⁰ Podle mého názoru však mohou vyvstat potíže, co pod každodenní, resp. běžné potřeby rodiny ještě podřadit můžeme, a co již nikoliv. Pokud se např. manžel zadluží bez souhlasu druhého manžela za účelem zajištění bydlení pro rodinu, pak je otázkou, zda takovýto závazek by byl jeho výlučným, když bydlení je jednou z běžných potřeb rodiny. Proto považují zákonnou úpravu dřívější, obsaženou v § 143 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku z roku 1964, za vhodnější, když stanovila, že společné jmění netvoří závazky převzaté jedním manželem bez souhlasu druhého, pokud jejich „rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů“.³¹

3.2 Správa společného jmění v zákonném režimu

Správa společného jmění je upravena v §§ 713 až 715 ObčZ. Společné jmění v zákonném režimu spravují (tj. užívají, udržují, nakládají s ním apod.) oba manželé, popř. jeden z nich, pokud se tak dohodnou. Práva a povinnosti se společným jměním spojená přísluší manželům společně a nerozdílně,³² totéž se týká závazků a oprávnění z právních jednání. Za splnění závazků spojených se společným jměním tak, vzhledem k solidární odpovědnosti manželů, odpovídají manželé nejen majetkem ve společném jmění, ale i svými výlučnými majetky.

Pokud jde o záležitosti nad rámec běžné správy, zde je potřeba společné jednání obou manželů, popř. alespoň souhlas druhého, „nejednajícího“, manžela. V případech, kdy tento souhlas chybí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového právního jednání (tzn., že se jedná o neplatnost relativní). Zákon ale myslí i na případy, kdy druhý manžel souhlas bez vážného důvodu odmítá udělit, přestože je to v rozporu se zájmem rodiny, anebo není schopen svou vůli projevit. V takové situaci může být souhlas tohoto manžela nahrazen soudem.

---

³⁰ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 312.

³¹ K tomu srov. BUREŠ, Jan. *Notář a společné jmění manželů*, Ad Notam, 2013, č. 3, s. 16.

³² DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 91.

Jestliže jeden z manželů podniká a chce použít pro své podnikání prostředky ze společného jmění, a to prostředky, jejichž majetková hodnota přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů (netýká se to tedy prostředků nepatrné hodnoty), je opět zákonem vyžadován souhlas druhého manžela. Tento souhlas je vyžadován pouze při prvním použití těchto prostředků; pokud chybí, je to opět důvodem k dovolání se neplatnosti takového jednání. Výše uvedené platí, i pokud jde o použití prostředků ze společného jmění k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, nebo pokud je důsledkem takového nabytí podílu ručení za dluhy této společnosti či družstva v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Tato opatření, zakotvená v § 715 ObčZ, mají za cíl poskytnout ochranu druhému manželovi – „nepodnikateli“ před riziky spojenými s podnikáním jejich protějšku.³³

---

³³ K tomu blíže ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 313 - 314.

4. Smluvený režim společného jmění a režim založený rozhodnutím soudu, společné jmění ve vztahu k ochraně třetích osob

Vedle zákonného režimu společného jmění upravuje občanský zákoník rovněž tzv. smluvený režim a dále režim, který je v určitých odůvodněných případech založen rozhodnutím soudu. Jedná se o tzv. modifikace společného jmění a jeho správy. Ve vztahu k modifikacím společného jmění je důležitým tématem rovněž otázka společného jmění a ochrany třetích osob, tj. zejména věřitelů. Otázka ochrany třetích osob se však týká nejen režimu smluveného a režimu založeného rozhodnutím soudu, ale rovněž i režimu zákonného, a to pokud jde o uspokojení věřitele ze společného jmění pro dluh vzniklý jen jednomu z manželů.

4.1 Smluvní modifikace společného jmění a účinky smlouvy o manželském majetkovém režimu vůči třetím osobám

Manželé, resp. snoubenci mají možnost smluvně se odchýlit od zákonného manželského majetkového režimu a sjednat si režim odlišný, modifikovaný – tzv. smluvený režim. Pokud si smluvený režim ujednají manželé, tato modifikace se bude zpravidla týkat již existujícího společného jmění, avšak v souladu s § 716 odst. 1 ObčZ zpětný účinek sjednat nelze (resp. se k němu nepřihlíží). V případě, že smlouvu o manželském majetkovém režimu uzavřou snoubenci, nabývá účinnosti uzavřením manželství.

Občanský zákoník upravuje tři typy smluveného režimu, a to (i) režim spočívající v rozšíření nebo zúžení rozsahu zákonného režimu společného jmění, (ii) režim vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství a (iii) režim oddělených majetků.³⁴

Pro modifikaci manželského majetkového režimu je nutná forma veřejné listiny a manželé se mohou rozhodnout (buď přímo ve smlouvě, nebo prostřednictvím žádosti obou manželů), že smlouva, obsahující veškeré jejich změny oproti zákonnému režimu společného jmění, se zapíše do veřejného seznamu (srov. § 721 ObčZ). Taková smlouva zapsaná ve veřejném seznamu má účinky *erga omnes*, a to v souladu s § 980 ObčZ,

---

³⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 384.

který stanoví, že je-li do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neznalost zapsaného údaje nikoho neomlouvá. Pokud manželé smlouvu do veřejného seznamu zapsat nenechají, můžou se jejího obsahu vůči třetí osobě dovolávat pouze za předpokladu, že této osobě bude obsah takové smlouvy znám. Veřejný seznam – Seznam listin o manželském majetkovém režimu – vede podle § 35a odst. 1 písm. d) zákona č. 358/1992 Sb. o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), Notářská komora České republiky.³⁵ Veřejnost má možnost do tohoto seznamu nahlížet dálkovým přístupem přes webové stránky Notářské komory České republiky; pro vyhledávání v seznamu je nutné zadat datum narození jednoho z manželů.³⁶

Občanský zákoník poskytuje manželům, resp. snoubencům značnou volnost, pokud jde o obsah modifikující smlouvy. Ujednání se mohou týkat jak rozsahu společného jmění, tak doby vzniku zákonného režimu, resp. jiného režimu společného jmění. Stejně tak může smlouva obsahovat speciální regulaci pro jednotlivé věci, resp. majetková práva, a to i pro takové, které vzniknou v budoucnu.³⁷ Ve smlouvě může být rovněž sjednáno, jak budou uspořádány majetkové poměry v případě zániku manželství rozvodem (resp. smrtí jednoho z manželů – pak se smlouva v této části považuje za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti). Některá ujednání však zákon zakazuje, a to např., aby smlouva svými důsledky vyloučila schopnost manžela zabezpečovat rodinu či se dotkla práv třetí osoby, aniž by tato osoba s tím souhlasila.

Určité limity možných modifikací manželského majetkového režimu představuje institut věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti, které občanský zákoník podrobuje speciálnímu režimu (viz dále v kapitole 6.4). Občanský zákoník v § 718 odst. 3 prohlašuje ustanovení týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti za kogentní,³⁸ a to s výjimkou případů, kdy jeden z manželů trvale opustil tuto domácnost a odmítá se vrátit. Manželé a snoubenci se tak od této úpravy smluvně odchýlit nemůžou.

---

³⁵ Seznam listin o manželském majetkovém režimu existuje paralelně vedle dřívějšího neveřejného seznamu - Centrální evidence manželských smluv (nyní nově pojmenované Evidence listin o manželském majetkovém režimu).

³⁶ Dálkový přístup je možný přes <<http://www.nkr.cz/index.php?page=rejstrik>>.

³⁷ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 315.

³⁸ Tamtéž.

Pokud se smlouva týká věci již existující, která je zapsaná ve veřejném seznamu (např. nemovitě věci), pak v této části smlouva nabývá účinků vůči třetím osobám až zápisem do tohoto seznamu (např. až vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí). U snoubenců lze změnit tento zápis až po uzavření manželství.

Manželé a snoubenci se mohou smluvně odchýlit od zákonné úpravy, i pokud jde o správu společného jmění. I zde však platí určitá omezení, uvedená v §§ 722 – 723 ObčZ a v ustanoveních, na která tato odkazují (jedná se např. o omezení, co se týče nakládání se společným jměním jako celkem nebo při nakládání s rodinným obydlím).

Smluvený režim mohou manželé změnit novou smlouvou či může být změněn rozhodnutím soudu.

4.2 Režim založený rozhodnutím soudu

Vedle zákonného a smluveného režimu upravuje občanský zákoník rovněž režim založený rozhodnutím soudu, a to v § 724 a násl. Soud může dle občanského zákoníku ze závažných důvodů společné jmění zrušit (úplné zrušení je možné s ohledem na specifický režim obvyklého vybavení rodinné domácnosti) či zúžit, a to na návrh jednoho z manželů. Ustanovení § 724 odst. 2 ObčZ uvádí skutečnosti, které budou představovat závažný důvod vždy, a to *„že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Jako závažný důvod může být shledáno také to, že manžel začal podnikat nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.“* Rozhodování, zda je v daném případě určitá v zákoně nevyjmenovaná skutečnost natolik významná, aby byla důvodem modifikace zákonem stanoveného rozsahu společného jmění, však zůstává na uvážení soudu v konkrétním případě. Nicméně mezi takové důvody *„nepatří existence vymahatelného dluhu, který svým rozsahem přesahuje hodnotu výhradního jmění manžela.“*³⁹

Režim založený soudním rozhodnutím lze změnit nejen rozhodnutím soudu, ale i smlouvou uzavřenou mezi manžely. Soud může obnovit jednou zrušené společné jmění, pokud důvody pro jeho zrušení pominou. Soud může rovněž, na základě návrhu

---

³⁹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 318.

manžela, obnovit společné jmění zaniklé na základě zákona, popř. rozšířit společné jmění zúžené.

Soud je při svém rozhodování vázán určitými zákonnými limity, např. ani rozhodnutím soudu nelze vyloučit či změnit ustanovení týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti, zasáhnout do práv třetí osoby bez jejího souhlasu, ani vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu.

Občanský zákoník obsahuje rovněž „možnost uplatnění režimu založeného rozhodnutím soudu i pro účely správy SJM“⁴⁰ v případech, kdy manžel při správě jedná v rozporu se zájmy druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti, přičemž manželé o správě společného jmění neuzavřeli smlouvu. Soud může v těchto případech na návrh druhého manžela rozhodnout o způsobu správy společného jmění.

Soudní rozhodnutí týkající se manželského majetkového režimu (stejně jako smlouvy o manželském majetkovém režimu) se zapisují do veřejného seznamu – Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, a to přestože to občanský zákoník výslovně neupravuje. Vyplývá to již ze samé podstaty tohoto veřejného seznamu, kdy smyslem veřejné evidence těchto listin je, aby třetí osoby nemohly namítat, že o odchylce od zákonného režimu společného jmění nevěděly.⁴¹ Zákonným podkladem pro zápis těchto soudních rozhodnutí je § 35j odst. 1 písm. b) notářského řádu a další související ustanovení tohoto zákona. Do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu se rozhodnutí o manželském majetkovém režimu zapisují přímo na základě zaslání stejnopisů těchto rozhodnutí Notářské komoře České republiky soudem; žádost manželů o zápis tak v tomto případě není třeba.

4.3 Společné jmění a ochrana třetích osob

Důležitou otázkou vztahující se ke společnému jmění je problematika ochrany třetích osob – věřitelů. Této otázce se věnuje úprava občanského zákoníku v §§ 731 až 734.

---

⁴⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 388.

⁴¹ obcanskyzakonik.justice.cz [online]. 2014 [cit. 2014-02-20]. *Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti - k seznamu ujednání o manželském majetkovém režimu ze dne 1.3.2013*. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Stanovisko_k_721.pdf>.

Ustanovení § 731 ObčZ stanoví základní princip, že při existenci dluhu jen jednoho z manželů, který vznikl za trvání společného jmění, se může věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z majetku ve společném jmění. Pokud však tento dluh vznikl za nesouhlasu, resp. proti vůli druhého manžela, přičemž tento druhý manžel svůj nesouhlas vůči věřiteli projevil bez zbytečného odkladu poté, kdy se o dluhu dozvěděl, pak může být společné jmění dle § 732 ObčZ postiženo jen do výše, kterou by představoval vypořádací podíl manžela-dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno v souladu s § 742 ObčZ, tj. ustanovením upravujícím pravidla pro vypořádání. To samé platí, i pokud jde o povinnost manžela plnit výživné nebo jedná-li se o dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů nebo v případě, že dluh jen jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství. Toto ustanovení má dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku „za úkol vyvažovat ochranu věřitele a ochranu společného jmění, resp. druhého manžela, resp. rodiny“.⁴²

Občanský zákoník v §§ 733 a 734 dále zakotvuje taková opatření, aby smluvený režim, resp. režim založený rozhodnutím soudu nemohl věřitele, jehož pohledávka již existovala v době změny či vyloučení zákonného majetkového režimu, resp. jiné třetí osoby znevýhodnit či poškodit (ať již cíleně, či nikoliv). Každé z těchto ustanovení poskytuje ochranu „z jiného aspektu“⁴³. Pokud totiž závazek manžela vznikl v posledních šesti měsících před učiněnou modifikací zákonného majetkového režimu (a to jak modifikací smluvní, tak i rozhodnutím soudu), může být tato pohledávka věřitele v souladu s § 733 ObčZ uspokojena i z toho, co by bylo součástí společného jmění, kdyby k takovéto modifikaci nedošlo.

Ustanovení § 734 ObčZ pak další ochranu třetím osobám poskytuje v případě, kdy je odchylkou od zákonného majetkového režimu dotčeno právo této osoby; tato osoba může své právo uplatnit během vypořádání toho, co dříve společné jmění tvořilo, a to stejně, jako by k žádné modifikaci nedošlo (použije se přitom § 742 ObčZ).

Problém však shledávám v tom, že úprava v občanském zákoníku nekoresponduje s úpravou v zákoně č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „EŘ“ nebo „exekuční řád“), a v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

---

⁴² ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 321.

⁴³ Tamtéž.

(dále jen „OSŘ“ nebo „občanský soudní řád“), a to pokud jde o majetek, na který může být vedena exekuce, resp. výkon rozhodnutí. Jedním z hlavních cílů smluv o manželském majetkovém režimu (resp. možnosti soudu společné jmění zrušit či zúžit), je ochrana jednoho manžela před budoucími dluhy, resp. riskantním či nezodpovědným nakládáním s majetkem ze strany druhého manžela. Tyto možnosti ochrany však s ohledem na § 42 odst. 1 EŘ a § 262a odst. 1 OSŘ jsou zcela neefektivní, když tato ustanovení pro účely exekuce, resp. nařízení výkonu rozhodnutí považují za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela „*také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno společné jmění manželů nebo zúžen jeho stávající rozsah nebo že byl smlouvou zúžen rozsah společného jmění manželů, že byl ujednáán režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství*“, a tedy na tento majetek při vymáhání dluhu vzniklého za trvání manželství nebo před uzavřením manželství jen jednomu z manželů exekuci, resp. výkon rozhodnutí vést lze.

Seznam listin o manželském majetkovém režimu jakožto veřejný seznam, s ohledem na úpravu obsaženou v těchto procesních předpisech, pak ztrácí svůj význam a manželům poskytuje akorát „falešnou“ naději, že jsou zápisem modifikace společného jmění do tohoto seznamu před dluhy druhého manžela chráněni.⁴⁴

Stejně tak zákonná úprava obsažená v ustanovení § 733 ObčZ vzbuzuje dojem, že pokud manželé po vzniku závazku počkají šest měsíců a teprve pak modifikují rozsah společného jmění, je manžel, který se nezavázal, před věřiteli chráněn. Nicméně opět s ohledem na výše uvedené se jedná o dojem klamný, jelikož exekuci, resp. výkon rozhodnutí lze vést i na majetek, který v důsledku modifikace společné jmění netvoří, a to ať bylo toto modifikováno dříve či později než šest měsíců od vzniku jeho pohledávky.⁴⁵

K výše uvedené problematice se vyjádřila Expertní skupina Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti (dále jen „KANCL“), která zaujala stanovisko, že hmotněprávní a procesní úprava v rozporu není. Dle vyjádření KANCLU je třeba odlišit nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) a jeho vlastní provedení; ustanovení § 262a odst. 1 OSŘ, resp. § 42 odst. 1 EŘ se dle KANCLU týká

---

⁴⁴ JÍCHA, Lukáš. *Manželské majetkové právo po rekonstrukci*. Právo & Byznys 2014, č. 3, s. 19.

⁴⁵ K tomu srov. JÍCHA, Lukáš. *Manželské majetkové právo po rekonstrukci*. Právo & Byznys 2014, č. 3, s. 18-19.

pouze fáze nařízení výkonu rozhodnutí, resp. exekuce (jelikož před jejich nařízením není reálné zjišťovat rozsah společného jmění a určovat výši vypořádacího podílu povinného), přičemž vlastní provedení výkonu rozhodnutí, resp. exekuce je již limitováno hmotněprávní úpravou. Manžel povinného se tedy může bránit až ve chvíli, kdy je již výkon rozhodnutí, resp. exekuce prováděna, a to prostřednictvím vylučovací žaloby dle § 267 odst. 2 OSŘ.⁴⁶

KANCL tak považuje ochranu manžela povinného za zcela dostatečnou, s čímž však nemohu souhlasit. Postižení majetku, který netvoří součást společného jmění „pouze“ proto, že došlo k modifikaci rozsahu společného jmění, může mít pro manžela povinného závažné důsledky (nemožnost nakládání s předmětným majetkem, negativní vliv na jeho dobré jméno a obchodní vztahy, spousta času a úsilí stráveného prokazováním, že majetek, na který je exekuce, resp. výkon rozhodnutí, vedena, je jeho výhradním majetkem, náklady na právní pomoc a jiné náklady s tímto prokazováním spojené, atp.). Proto by exekutor měl být dle mého názoru *de lege ferenda* při vedení exekuce od počátku ze zákona vázán rozsahem společného jmění, který odpovídá smluvní či soudní modifikaci a který je takto zapsán do veřejného seznamu - Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, a nikoliv vést exekuci i na majetek, o němž se lze důvodně domnívat, že povinnému nepatří.

Pokud tak právní úprava občanského zákoníku sledovala zvýšenou ochranu jednoho z manželů proti dluhům druhého, tento záměr se s ohledem na současnou úpravu v procesních předpisech zcela nezdařil. Tento nedostatek, resp. rozpor v právní úpravě považuji za zcela zásadní a měl by být co nejdříve odstraněn. Nezbyvá než doufat, že návrh novely exekučního řádu a občanského soudního řádu, který je ke dni uzavření této práce ve fázi legislativního procesu v Poslanecké sněmovně jakožto Sněmovní tisk č. 106 (7. volební období), bude podnětem pro širší diskuzi a následné komplexní řešení dané problematiky.

---

⁴⁶ obcanskyzakonik.justice.cz [online]. 2014 [cit. 2014-05-21]. *Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů*. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Vyjadreni_1.pdf>.

5. Zánik společného jmění

Společné jmění představuje pouze „*dočasné uspořádání právních vztahů ke společnému majetku manželů*“⁴⁷. Tato dočasnost je dána tím, že společné jmění je spjato s existencí manželství. Toto majetkové společenství tak zaniká nejpozději úmrtím jednoho z manželů. K zániku společného jmění často však dochází již dříve, než jeden z manželů zemře. Proto tak můžeme rozlišit zánik společného jmění za trvání manželství a zánik společného jmění zánikem manželství.

Po zániku společného jmění manželé nabývají majetek každý do svého výlučného vlastnictví, popř. mohou společně nabývat majetek do spoluvlastnictví podílového.

5.1 Zánik společného jmění za trvání manželství

Za trvání manželství může dojít k zániku společného jmění několika způsoby. Prvním z nich je smluvní ujednání manželů o zúžení společného jmění nebo jeho části. V takovém případě společné jmění zaniká k majetku, o který bylo společné jmění zúženo. Společné jmění může být dále za trvání manželství zrušeno či zúženo na návrh jednoho z manželů rozhodnutím soudu, pokud je proto závažný důvod (viz výše v kapitole 4.2).

Další dva způsoby zániku společného jmění za trvání manželství stanoví zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“) – k zániku společného jmění tak dochází v těchto případech na základě zákona. Insolvenční zákon v § 268 odst. 1 stanoví, že společné jmění zaniká prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů; pokud byl vznik společného jmění dlužníka a jeho manžela smluvně vyhrazen ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství. Na základě trestního zákoníku zaniká společné jmění v případě uložení trestu propadnutí majetku některému z manželů (§ 66 odst. 4 TZ); k zániku společného jmění dochází právní mocí takového rozsudku. Stejně účinky má i soudní výrok o částečném propadnutí majetku

---

⁴⁷ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s.197.

manžela. Ustanovení § 66 odst. 4 TZ však nezpůsobuje zánik ostatních společných práv manželů, např. společného nájmu bytu.⁴⁸

5.2 Zánik společného jmění zánikem manželství

Jelikož společné jmění je ze své podstaty vázáno na trvání manželství, se zánikem manželství tak zaniká i společné jmění. Manželství může zaniknout jen ze zákonných důvodů, a to rozvodem, smrtí jednoho z manželů nebo prohlášením jednoho z manželů za mrtvého.

Manželství může být na návrh jednoho z manželů podle § 755 odst. 1 ObčZ rozvedeno z jediného rozvodového důvodu, a to pokud dojde k tzv. kvalifikovanému rozvratu manželství. To znamená, že je soužití manželů trvale, hluboce a nenapravitelně rozvráceno a jeho obnovení nelze očekávat. Zákon ale upravuje v § 755 odst. 2 ObčZ tzv. tvrdostní klauzuli, která slouží k ochraně nezletilého dítěte a manžela, který žalobu o rozvod nepodává⁴⁹. K rozvodu podle této klauzule nemůže dojít, bylo-li by to v rozporu se zájmem nezletilého dítěte manželů či se zájmem manžela, který rozvrat převážně nezpůsobil, a rozvodem by mu byla způsobena zvláště závažná újma; pro zachování manželství musí v tomto případě svědčit mimořádné okolnosti – to neplatí, pokud spolu manželé minimálně tři roky nežijí. Před rozvodem musí být nejprve soudem rozhodnuto o poměrech nezletilých dětí v době po rozvodu.

Rozvod může být i tzv. nesporný, a to pokud se druhý manžel k návrhu na rozvod připojí. Soud v takovém případě příčiny rozvratu manželství nezjišťuje, pokud shledá tvrzení manželů ohledně rozvratu a záměru dosáhnout rozvodu za pravdivá. Pro nesporný rozvod existují ale i další podmínky stanovené § 757 odst. 1 písm. a) až c) ObčZ, a to že (i) manželství musí trvat minimálně jeden rok a manželé spolu alespoň šest měsíců nežijí⁵⁰ (počítáno ve vztahu ke dni zahájení rozvodového řízení), (ii) manželé se musí dohodnout na úpravě poměrů k nezletilým dětem a soud jejich dohodu schválí a (iii) manželé se musí dohodnout, pokud jde o úpravu jejich majetkových poměrů, bydlení a popř. i výživného pro dobu po rozvodu, a to písemnou

---

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012, s. 882.

⁴⁹ ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ Renáta. *Rozvod manželství*. Vyd. 1. Praha : Leges, 2013, s. 59.

⁵⁰ Podle § 758 ObčZ spolu manželé nežijí, pokud netvoří manželské nebo rodinné společenství (nehledě na to, zda vedou rodinnou domácnost) a alespoň jeden z manželů zjevně manželské společenství obnovit nechce.

dohodou s úředně ověřenými podpisy. Pokud všechny shora uvedené podmínky splněny nejsou, jedná se o rozvod sporný. V případě rozvodu manželství zaniká společné jmění právní mocí rozvodového rozsudku.

Dalším způsobem zániku manželství je prohlášení jednoho z manželů za mrtvého. V tomto případě podle § 71 odst. 2 ObčZ manželství zaniká dnem, který je v soudním rozhodnutí uveden jako předpokládaný den jeho smrti (nikoliv až právní mocí tohoto rozhodnutí). Pokud se zjistí, že osoba prohlášená za mrtvou žije, manželství, a tedy ani společné jmění se neobnovuje, a to bez ohledu na to, zda druhý manžel uzavřel nové manželství či nikoliv.

Specifickým případem je prohlášení manželství za neplatné. Podle § 681 věty druhé ObčZ se manželství, které bylo prohlášeno za neplatné, považuje za neuzavřené. Nelze tedy hovořit o zániku manželství, jelikož rozhodnutí soudu, kterým je manželství za neplatné prohlášeno, má účinky *ex tunc*⁵¹. V případě, že bylo manželství prohlášeno za neplatné, podle § 686 odst. 1 ObčZ se na práva a povinnosti dotčeného muže a ženy vztahují ustanovení o právech a povinnostech rozvedených manželů. To se týká i jejich majetkových poměrů. Rozhodnutí o prohlášení manželství za neplatné má tedy stejné účinky jako rozhodnutí o rozvodu manželství; doposud trávající společné jmění jím rovněž zaniká, a to *ex nunc*.

Manželství může být soudem prohlášeno za neplatné v některých případech pouze na návrh manžela (manželství bylo uzavřeno pod nátlakem, v důsledku omylu snoubence), resp. na návrh každého, kdo má na tom právní zájem (k uzavření manželství došlo přes zákonnou překážku, s výjimkou omezené svéprávnosti), v jiných případech i bez návrhu (z důvodu, že jeden z manželů je již vdaný/ženatý, či vstoupil do registrovaného partnerství a tento svazek trvá, a rovněž pokud bylo manželství uzavřeno mezi příbuznými).

---

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 81.

6. Institut vypořádání společného jmění

Pokud dojde k zániku společného jmění z jakéhokoliv shora uvedeného důvodu, musí dojít k jeho vypořádání. „*Vypořádáním se rozumí stanovení toho, které majetkové hodnoty, a to jak aktivní, tak pasivní, zůstanou ve výhradním jmění jednoho manžela nebo druhého manžela [...], popř. které věci, práva a jiné majetkové hodnoty, jakož i závazky majetkové povahy zůstanou i nadále manželům, popř. bývalým manželům společné.*⁵² Jednoduše řečeno, „*vypořádáním rozumíme rozdělení všeho, co bylo dosud manželům společné.*“⁵³

Podle § 736 věty první ObčZ, je-li společné jmění zrušeno, zanikne-li anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Vypořádání společného jmění je tedy třeba provést nejen v případě zániku manželství, ale i za trvání manželství, a to pokud dojde k zániku, resp. zrušení či zúžení společného jmění.

Pokud dojde k úmrtí jednoho z manželů, vypořádání společného jmění provádí soud v rámci řízení o pozůstalosti. V ostatních případech může být společné jmění vypořádáno několika způsoby, a to dohodou manželů o vypořádání, rozhodnutím soudu na návrh jednoho z manželů či na základě zákonné domněnky vypořádání společného jmění. K vypořádání může dojít i kombinací více způsobů uvedených v předchozí větě (např. manželé uzavřou dohodu o vypořádání pouze části majetku a o vypořádání zbylého majetku ve společném jmění rozhodne soud).

Jelikož doba mezi okamžikem zániku společného jmění a jeho vypořádáním může být poměrně dlouhá, je třeba stanovit, jak se dosud nevypořádané společné jmění bude v mezidobí chovat. Tuto situaci upravuje ustanovení § 736 věty druhé ObčZ, které stanoví, že dokud není zaniklé, resp. zúžené či zrušené společné jmění vypořádáno, řídí se právní režim již zaniklého společného jmění přiměřeně ustanoveními pro společné jmění.

Podle § 737 odst. 1 ObčZ vypořádáním nesmí být dotčeno právo třetí osoby. Pokud i přes zákonný zákaz k takovému postižení práva třetí osoby dojde, může se tato

---

⁵² RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : Beck, 1999, s. 54.

⁵³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku : podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha : Linde, 2012, s. 130.

osoba domáhat u soudu, aby určil, že vypořádání daného společného jmění je vůči ní neúčinné. Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku je podmínkou úspěšnosti takové žaloby unesení důkazního břemene žalobcem o tom, že došlo k „dotčení“.⁵⁴

Zákon chrání třetí osoby i ustanovením § 737 odst. 2 ObčZ, podle něhož vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely; to se týká všech forem vypořádání.

6.1 Dohoda o vypořádání společného jmění

Prvním ze způsobů, jakým může být společné jmění vypořádáno, je dohoda manželů o vypořádání společného jmění. „*Vypořádání má být provedeno především podle vůle účastníků.*“⁵⁵ Dohoda o vypořádání poskytuje manželům „*široký prostor pro uspořádání jejich vzájemných majetkových vztahů*“⁵⁶ a umožňuje jim zohlednit jejich individuální zájmy, finanční potřeby i osobní vztahy k určitým částem společného majetku.⁵⁷ Tato dohoda je upravena v §§ 738 - 739 ObčZ.

Zákon nestanoví žádné požadavky, pokud jde o obsah dohody o vypořádání. Manželům, resp. bývalým manželům je tak ponechána značná smluvní volnost. Dohoda o vypořádání nicméně musí splňovat náležitosti stanovené pro právní jednání, a rovněž nesmí být v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 2 odst. 3 ObčZ. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. července 2000, sp. zn. 22 Cdo 726/99, dohoda o vypořádání, kterou jeden z účastníků získá podstatně menší podíl, popř. nedostane nic, pro rozpor s pravidly vypořádání neplatná není, a to s ohledem na smluvní volnost účastníků občanskoprávních vztahů. Nicméně dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. května 2011, sp. zn. 22 Cdo 141/2009, je v rozporu s dobrými mravy taková dohoda, kterou získá jeden z manželů všechna aktiva a druhý všechna pasiva, aniž by byl zjištěn důvod ospravedlňující uzavření takovéto dohody; takovou dohodu nelze akceptovat ani s odvoláním na zásadu smluvní volnosti.

---

⁵⁴ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, s. 322.

⁵⁵ BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, s. 144.

⁵⁶ CELERÝN, Jakub. *Možné způsoby vypořádání zaniklého společného jmění manželů soudem*. In: Epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/mozne-zpusoby-vyporadani-zanikleho-spolecneho-jmeni-manzelu-soudem-92096.html>>.

⁵⁷ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s.202.

Pokud jde o formu dohody, dohoda o vypořádání musí mít ze zákona písemnou formu v případech, kdy byla uzavřena za trvání manželství, nebo pokud je předmětem vypořádání věc, u které je písemná forma vyžadována i pro smlouvu o převodu vlastnického práva. Podle § 560 ObčZ písemnou formu vyžaduje takové právní jednání, kterým se zřizuje či převádí věcné právo k nemovité věci, jakož i právní jednání, kterým se takové právo mění a ruší. V případech, kdy dohoda o vypořádání písemnou formu mít nemusí, je manžel na žádost druhého manžela povinen vystavit mu potvrzení o tom, jak se vypořádali.

Co se týče právních účinků dohody o vypořádání vůči třetím osobám, jak je již shora uvedeno, žádnou z forem vypořádání společného jmění nesmí být dotčeno právo třetí osoby. Tedy i v případě dohody o vypořádání poskytuje zákon ochranu třetím osobám, tj. zejména věřitelům. Pokud manželé v dohodě vypořádají své dluhy, má dohoda v této části účinky pouze *inter partes* – viz § 737 odst. 2 ObčZ. V této věci Nejvyšší soud ČR judikoval např. ve svém usnesení ze dne 31. srpna 2009, sp. zn. 33 Cdo 909/2008, že i po účinnosti dohody o vypořádání společného jmění, ve které se jeden z manželů zavázal sám společný dluh splnit, musí věřiteli zůstat zachováno jeho právo požadovat na kterémkoli z (bývalých) manželů splnění celého závazku.

Pokud dohoda o vypořádání společného jmění není uzavřena do tří let od okamžiku zániku společného jmění, uplatní se zákonná domněnka vypořádání společného jmění podle § 741 ObčZ. Zákonná domněnka vypořádání nastupuje podle stanoviska Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2000, sp. zn. Cpjn 38/98 (publikovaném pod R 44/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), i v případě, kdy se dohoda týká nemovité věci, a návrh na vklad do katastru nemovitostí podle této dohody byl podán až po uplynutí tří let od zániku společného jmění⁵⁸; vklad v takovém případě totiž nelze povolit.

V případě, že však probíhá soudní řízení o vypořádání společného jmění, mimosoudní dohodu o vypořádání společného jmění lze uzavřít i po uplynutí tří let od zániku společného jmění. Nevyvratitelná domněnka vypořádání v tomto případě nemůže s ohledem na probíhající soudní řízení nastat, a tedy ani návrh na vklad do katastru nemovitostí na základě takové dohody z tohoto důvodu zamítnut nebude (viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. března 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009).

---

⁵⁸ K tomu srov. také usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20.8.2000, sp. zn. I. ÚS 412/2000.

Dohoda o vypořádání společného jmění je podle § 738 odst. 1 ObčZ účinná ke dni, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, a to bez ohledu na to, kdy dohoda byla uzavřena (tj. před anebo po zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění). Dohoda o vypořádání tak může mít i zpětné účinky. Pokud je předmětem vypořádání věc, která se zapisuje do veřejného seznamu (tj. např. do katastru nemovitostí), nabývá dohoda právních účinků v části týkající se této věci až zápisem do veřejného seznamu. Nicméně dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku „*účinky zápisu do veřejného seznamu se vztahují i zde nazpět k okamžiku, kdy se stala právně relevantní skutečnost, která přivedla nutnost vypořádání. Zápisem do veřejného seznamu se pouze dotvrzuje právní skutečnost, o níž se jedná.*“⁵⁹ Zápis pak má pouze deklaratorní charakter.

Tato právní úprava může dle mého názoru v praxi vyvolávat určité problémy. Může totiž nastat situace, kdy se dohoda týká jak věcí movitých, tak i věcí nemovitých – např. manželovi „A“ mají připadnout veškeré movité věci a manželovi „B“ věc nemovitá. Tato dohoda o vypořádání, pokud jde o věci movité, bude dle zákona účinná zpětně ke dni zániku (resp. zrušení či zúžení) společného jmění, nicméně pokud jde o věc nemovitou, v této části bude dohoda účinná až vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí. Manžel „A“ se tak stane zpětně vlastníkem movitých věcí, přičemž následně může být návrh na vklad vlastnického práva manžela „B“ do katastru nemovitostí z určitého důvodu, např. z důvodu nesprávného označení nemovité věci, zamítnut. Manžel „B“ se tak vlastníkem nemovité věci nestane, jak dohoda předpokládala. Zákon neposkytuje pro tyto případy žádnou ochranu. Pokud by manžel „A“ odmítl uzavřít novou dohodu shodného obsahu, v níž by vada, pro kterou byl návrh na vklad zamítnut, byla odstraněna, resp. by nebyla tato situace v uzavřené dohodě ošetřena, bylo by společné jmění vypořádáno pouze částečně, a to pokud jde o věci movité. Věc nemovitou by účastníci museli vypořádat v soudním řízení, příp. uplynutím tříleté lhůty po zániku společného jmění by nastala domněnka vypořádání. Tento stav, který je důsledkem současné právní úpravy, je však nežádoucí, neboť v daném případě dohoda o vypořádání zaniklého společného jmění sledovala vypořádání celého společného jmění manželů, tj. movitých věcí i věcí nemovitých, a proto by v jeden okamžik měly nastat účinky dohody jako celku.

---

⁵⁹ [Obcanskyzakonik.justice.cz](http://obcanskyzakonik.justice.cz) [online]. 2013-2014 [cit. 2014-03-21] *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.* Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Proto bych *de lege ferenda* doporučovala nahlížet na dohodu o vypořádání společného jmění jako na celek, a tedy stanovit ze zákona účinky celé dohody o vypořádání k jedinému okamžiku, tj. k okamžiku zápisu věci do veřejného seznamu, pokud je takováto věc předmětem dohody o vypořádání.

Rovněž co se týče možných zpětných účinků dohody o vypořádání společného jmění ke dni, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, nepovažuji za zcela jasné, jaký účel tímto zákonodárce sledoval a jaké tato úprava bude mít praktické dopady. Rovněž i někteří autoři zastávají stanovisko, že vypořádání (tedy i formou dohody) se provádí zásadně *ex tunc*, tedy s účinky ke dni zániku společného jmění (obdobně jako se např. pozůstalost nabývá zpětně ke dni úmrtí zůstavitele).⁶⁰ S tímto názorem však nemohu souhlasit. Den, ke kterému společné jmění zaniklo, má význam pro posouzení, které věci do společného jmění náleží⁶¹. Jelikož však při vypořádání společného jmění se vypořádává nejen majetek, který tvořil společné jmění ke dni jeho zániku, ale i např. výnosy z tohoto majetku za dobu od zániku společného jmění do jeho vypořádání, povaha věci vylučuje vypořádat tyto výnosy se zpětnými účinky, neboť ke dni zániku společného jmění ještě neexistovaly. Touto otázkou se zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 1. srpna 2008, sp. zn. 28 Cdo 2593/2008, když stanovil: „*Po zániku společného jmění manželé sice již nenabývají do společného jmění nový majetek [...], do masy společného jmění však přibývají přírůstky a výnosy z majetku, který byl v SJM v okamžiku jeho zániku. Uvedené přírůstky a výnosy se posléze vypořádají najednou v rámci vypořádání SJM.*“ Obdobně je to i s příslušenstvím závazku – viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. října 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006: „*Stal-li se předmětem vypořádání společného jmění manželů ke dni, kdy o něm rozhoduje soud, dosud neuhrazený úročený dluh účastníků, vypořádá soud nejen splatnou část dluhu (včetně úroků ode dne zániku společného jmění manželů do dne rozhodnutí), ale i jeho příslušenství - úroky, které k dluhu přirostou teprve v budoucnu. Není-li ke dni vypořádání společného jmění manželů dluh účastníků uhrazen, přikáže jej soud k úhradě některému z účastníků ve výši dané ke dni rozhodování soudu, tj. včetně do té doby již kapitalizovaného*

---

⁶⁰ BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, s. 144.

⁶¹ Zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (publikované pod R 42/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

příslušenství (úroků). “ Stejně tak se uplatňuje při vypořádání společného jmění zásada, že přikázat lze jen majetek, který ke dni vypořádání existuje; dle judikatury tak nelze přikázat již uhrazený dluh, zaniklou pohledávku či zničenou věc (viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 3941/2011).

Proto zpětné účinky dohody o vypořádání považuji za nelogické a jsou dle mého názoru nejen v rozporu s ustálenými principy, které se při vypořádání společného jmění uplatňují, ale i se zákonnou úpravou samotnou. Neboť, jak je výše uvedeno, na nevypořádané společné jmění se ustanovení o společném jmění použijí přiměřeně, a tak i to, o co se v tomto mezidobí nevypořádané společné jmění rozšířilo, musí být vypořádáno.

6.2 Zákonná domněnka vypořádání

Zákonná domněnka vypořádání společného jmění upravená v § 741 ObčZ představuje nevyvratitelnou domněnku, která má za úkol nastolit právní jistotu „*ohledně právního osudu předmětu společného jmění po jeho zániku*“⁶². Ustanovení § 741 ObčZ stanoví určitá pravidla pro případy, kdy do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění nedojde k jeho vypořádání, tj. k vypořádání dohodou či rozhodnutím soudu, přičemž ani není v této lhůtě u soudu podán návrh na vypořádání. Cílem této úpravy je zabránit, aby se nevypořádaný majetek neocitl na příliš dlouhou dobu v „právním vakuu“.

Dle § 741 ObčZ platí o tom, co bylo dříve součástí společného jmění, že se manželé, resp. bývalí manželé vypořádali tak, že (i) movité hmotné věci jsou ve vlastnictví toho z nich, který tyto výlučně jako vlastník užívá pro vlastní potřebu, pro potřebu své rodiny nebo rodinné domácnosti, (ii) ostatní movité hmotné věci a nemovité věci jsou v podílovém spoluvlastnictví obou manželů a jejich podíly jsou stejné, (iii) ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma manželům a jejich podíly jsou stejné.

Tříletá lhůta pro vypořádání společného jmění představuje lhůtu prekluzivní, tj. aby k uplatnění zákonné domněnky vypořádání nedošlo, návrh na vypořádání musí

---

⁶² DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s.250.

být v poslední den této tříleté lhůty podán u soudu.⁶³ Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. února 2012, sp. zn. 22 Cdo 1273/2010, pokud je v průběhu tříleté lhůty podán návrh na vypořádání pouze části společného jmění, po uplynutí této lhůty, pokud jde o zbytek zaniklého společného jmění, se zákonná domněnka vypořádání uplatní. Po uplynutí této lhůty tedy nelze již podaný návrh rozšiřovat o další položky ani podat návrh nový, jestliže bylo řízení zastaveno. Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 13. listopadu 2003, sp. zn. 30 Cdo 1171/2002, rovněž judikoval, že v případě, kdy probíhá řízení o vypořádání společného jmění a již uplynula tříletá lhůta od zániku společného jmění, žaloba o vypořádání společného jmění může být vzata zpět pouze se souhlasem žalovaného, a to s ohledem na důsledek zpětvzetí v podobě uplatnění zákonné domněnky vypořádání.

Vznik podílového spoluvlastnictví obou manželů k nemovitým věcem na základě domněnky vypořádání společného jmění se do katastru nemovitostí zapíše podle § 68 odst. 1 vyhlášky Českého úřadu zeměměřického a katastrálního č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška), na základě prohlášení jednoho z bývalých manželů. Toto prohlášení musí být doloženo pravomocným rozhodnutím soudu o rozvodu manželství, a zároveň potvrzením tohoto soudu, že do uplynutí tří let od zrušení manželství nebyla podána žaloba na soudní vypořádání společného jmění, ani neproběhlo nebo neprobíhá řízení o vypořádání zaniklého společného jmění.

Co se týče společných pohledávek, které „spadnou“ do režimu zákonné domněnky vypořádání, zde Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007, judikoval, že takovou společnou pohledávku může vůči třetí osobě uplatnit kterýkoliv z manželů, a to v režimu aktivní solidarity. V případě, že z této pohledávky obdrží plnění, bude povinen zaplatit druhému manželovi část, která mu náleží.

6.3 Vypořádání společného jmění v řízení o pozůstalosti

„Nejpřirozenějším“ způsobem zániku společného jmění je jeho zánik smrtí jednoho z manželů. Společné jmění je pak vypořádáváno soudem, jak je již výše

---

⁶³ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s.250.

uvedeno, v rámci řízení o pozůstalosti po zemřelém manželovi. Tento postup upravuje jednak občanský zákoník v § 764, jednak zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), v § 162 ZŘS.

Ustanovení § 764 odst. 1 ObčZ stanoví, že majetkové povinnosti a práva bývalých manželů v rámci řízení o dědictví se posoudí podle toho majetkového režimu, který existoval mezi manžely, popř. i podle pokynů, které zemřelý manžel ještě za svého života ohledně svého majetku pro případ smrti učinil; jinak se použijí pravidla uvedená v § 742 ObčZ, s výjimkou ust. § 742 odst. 1 písm. c) ObčZ, ledaže se pozůstalý manžel dohodne s dědici o vypořádání jinak. Podle § 764 odst. 2 ObčZ v případě, že manžel byl prohlášen za mrtvého, jeho majetkové povinnosti a práva se posoudí ke dni, který je uveden jako den jeho smrti v rozhodnutí o prohlášení za mrtvého.

V řízení o pozůstalosti by se tak měly zohledňovat smluvní modifikace společného jmění, a také i případná úprava majetkového režimu soudem. Co se týče „pokynů“ udělených zemřelým manželem, zde se dle mého názoru jedná o poněkud nejasný pojem. Je otázkou, co měl tímto výrazem zákonodárce na mysli – zda tím myslel pořízení pro případ smrti ve smyslu § 1491 a násl. ObčZ či (rovněž) nějaké jiné „neformální“ pokyny zemřelého.

Občanský zákoník dále stanoví, že se na majetková práva a povinnosti bývalých manželů v rámci řízení o dědictví aplikuje § 742 ObčZ, tj. ustanovení obsahující pravidla pro vypořádání společného jmění, nicméně bez písmene c) tohoto ustanovení, které stanoví právo na vypořádání vnosů z výhradního majetku na majetek společný. S touto zákonnou úpravou se neztotožňuji, jelikož neshledávám žádný důvod, aby v případě zániku společného jmění smrtí jednoho z manželů tyto vnosy nebyly zohledněny. Pokud např. pozůstalý manžel vynaložil své výlučné finanční prostředky na koupi společné nemovité věci, a podíl na této nemovité věci má dle závěti připadnout třetí osobě, pak dle mého názoru tato zákonná úprava značně odporuje zásadám spravedlnosti.

Dle ustanovení § 162 ZŘS soud usnesením stanoví obvyklou cenu majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela ke dni smrti zůstavitele a schválí dohodu pozůstalého manžela s dědici o vypořádání majetku patřícího do společného jmění, a to v případě, že to není v rozporu s pokyny, které zůstavitel ještě za svého života udělil ohledně svého majetku pro případ smrti,

popřípadě v rozporu se zákonem. Pokud k takovéto dohodě o vypořádání nedojde, soud usnesením podle zásad uvedených v občanském zákoníku určí, jaký majetek ze společného jmění patří do pozůstalostního jmění a jaký majetek patří pozůstalému manželovi, popř. též stanoví pohledávku potřebnou k vypořádání majetku ze společného jmění. „*Vypořádána musí být všechna práva ze společného jmění, která jsou mezi dědici a pozůstalým manželem nesporná, jinak se k nim v řízení o pozůstalosti nepřihlíží a účastníci je musí uplatnit žalobou.*“⁶⁴ Pokud by po pravomocném skončení řízení o pozůstalosti vyšlo najevo, že do společného jmění patřil ještě další majetek, provede se vypořádání dodatečně.

Zákon o zvláštních řízeních soudních obsahuje v § 163 speciální úpravu pro případy, kdy společné jmění zaniklo, resp. bylo zrušeno či zúženo ještě za života zemřelého manžela, a k vypořádání do jeho smrti nedošlo. V takových případech se v řízení o pozůstalosti vypořádání společného jmění neprovádí a právo na vypořádání se zařadí do pozůstalostního jmění. Pokud nedojde k dohodě, vypořádání se lze domáhat žalobou, i pokud ještě nebylo pozůstalostní řízení skončeno.⁶⁵

V případě, že řízení o vypořádání zaniklého společného jmění bylo zahájeno ještě za života zůstavitele, jeho dědicové se stávají účastníky tohoto řízení. Soud v takovém případě rozhodne, co z vypořádávaného společného jmění připadá do dědictví. Tento majetek je pak následně v rámci řízení o pozůstalosti přikázán jednotlivým dědicům, popř. dědicové ohledně tohoto majetku uzavřou dohodu.⁶⁶

Občanský zákoník v souvislosti s pozůstalostí po zemřelém manželovi dále v § 1667 ObčZ stanoví, že pozůstalý manžel, i když není dědicem, nabývá vlastnické právo k movitým věcem, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti; to neplatí, pokud pozůstalý manžel se zůstavitelem bez vážných důvodů nesdílel rodinnou domácnost. Účelem tohoto ustanovení je dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku „*zajistit pozůstalému manželovi nejnutnější podmínky k dalšímu životu v souladu se zásadami slušnosti*“. Důvodová zpráva dále stanoví, že základní vybavení rodinné domácnosti představuje užší pojem než vybavení obvyklé (viz kapitola 6.4), kdy

---

⁶⁴ Psp.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-15] *Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních v platném znění*. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=146755>>.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ DVORÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 247.

do vybavení základního spadají jen movité věci, které jsou nezbytně potřebné k zachování funkce domácnosti (nábytek, nádobí, ložní prádlo apod.); naopak např. osobní automobil spadá již do vybavení obvyklého. Jako příklad vážného důvodu pro nesdílení rodinné domácnosti ve smyslu § 1667 ObčZ uvádí důvodová zpráva to, že pozůstalý manžel se stal obětí domácího násilí.⁶⁷

Tato zákonná úprava poskytuje značnou volnost soudům jednak ve vztahu k řešení otázky, co pod základní vybavení rodinné domácnosti ještě podřadit a co již nikoliv (např. zda patří do základního vybavení televize, počítač apod.), a jednak s ohledem na určení, jaký důvod lze posoudit jako vážný pro to, aby pozůstalý manžel se zůstavitelem rodinnou domácnost nesdílel, a i přesto mu případně movité věci do tohoto základního vybavení zahrnuté.

6.4 Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

Specifickému režimu podléhají podle občanského zákoníku věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti. Zákon obvyklé vybavení rodinné domácnosti definuje v § 698 odst. 1 ObčZ jako „*soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů*“. Není přitom rozhodné, zda tyto věci náleží oběma manželům či pouze jednomu z nich. Vzhledem k tomu, že „věc“ v právním smyslu je pojata občanským zákoníkem poměrně široce, patří mezi tyto věci „*také všechna práva, která rodině slouží (tedy např. všechno to, co si manželé půjčili, najali atd.)*“⁶⁸. Samotný pojem „rodinná domácnost“ nicméně v občanském zákoníku definován není.

K nakládání s věcmi tvořícími obvyklé vybavení rodinné domácnosti je třeba souhlas druhého manžela, pokud nejde o věc zanedbatelné hodnoty. Nedostatek souhlasu je chráněn institutem relativní neplatnosti.

Podle § 3038 ObčZ věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti přestaly být dnem nabytí účinnosti občanského zákoníku součástí společného jmění. Zákon nicméně neupravuje, jaký má být další osud věcí, které takto součástí společného

---

⁶⁷ Obcanskyzakonik.justice.cz [online]. 2013-2014 [cit. 2014-03-16] *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění*. Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁶⁸ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens*, Právní rozhledy 2014, č. 1, s. 28.

jmění přestaly být, resp. zda tyto bude nutno vypořádat některým ze způsobů platných pro vypořádání zaniklého společného jmění jako celku. Jeví se absurdním, aby pouze v důsledku přijetí současného občanského zákoníku v harmonickém manželství nastal případný konflikt o tom, komu věci ze zaniklého společného jmění, které tvořilo obvyklé vybavení rodinné domácnosti, připadnou. Vzhledem k tomu, že pokud nedojde k zániku manželství, k vypořádání tohoto souboru věcí s největší pravděpodobností docházet nebude, po uplynutí tří let od zákonem stanoveného zániku společného jmění k těmto věcem se uplatní zákonná domněnka vypořádání, a tudíž pro manžele, kteří žijí ve společné domácnosti v době, kdy nastane zákonná domněnka vypořádání, se v podstatě nic nezmění, resp. tyto věci, které budou v jejich společném užívání, jim připadnou do podílového spoluvlastnictví. Ustanovení § 3038 ObčZ tak v těchto případech nemá praktický dopad.⁶⁹

Až v případě, že jeden z manželů rodinnou domácnost opustí, a to v úmyslu učinit tak trvale, a odmítá se vrátit, uplatní se pravidla pro rozdělení těchto věcí uvedená v § 699 ObčZ, a manželé si takovéto věci rozdělí nezávisle na vypořádání ostatního majetku, který tvoří jejich společné jmění. Podle § 699 odst. 1 ObčZ manžel, který takto rodinnou domácnost opustil, může žádat, aby mu druhý manžel vydal to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti a náleží výhradně manželovi, který domácnost opustil. To, co náleží manželům společně, si manželé rozdělí rovným dílem, ledaže to povaha věci vylučuje; v takových případech se použijí obecná ustanovení občanského zákoníku o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. Ustanovení § 699 odst. 1 ObčZ se nepoužije, pokud druhý manžel to, co k obvyklému vybavení rodinné domácnosti patří, potřebuje, a to zejména pro společné nezletilé dítě manželů. Faktickým důsledkem této „potřeby“ druhého manžela, resp. nezletilého dítěte může být i to, že *„odcházející manžel [...] má právo odnést si to, co mu patří [...], teprve poté, co skončí jeho manželství; totiž až pak má právo žádat od svého manžela vydání tohoto majetkového souboru“*.⁷⁰

---

⁶⁹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens*, Právní rozhledy 2014, č. 1, s. 29.

⁷⁰ Tamtéž.

7. Vypořádání společného jmění soudem

V případě, že se manželé ohledně vypořádání společného jmění nedohodnou, může kterýkoliv z nich podat návrh na vypořádání společného jmění soudem. Dle § 740 ObčZ soud o vypořádání rozhoduje „*podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění*“.

Návrh na vypořádání je možné podat nejpozději v tříleté lhůtě od zániku, resp. zrušení či zúžení společného jmění. Jedná se o zvláštní hmotněprávní lhůtu⁷¹, žaloba o vypořádání musí být tedy v poslední den této lhůty již doručena soudu. Pro vypořádání společného jmění soudem je z hlediska hmotného práva podmínkou, aby společné jmění, které zaniklo, nebylo již vypořádáno jiným způsobem.⁷²

Pokud společné jmění zaniklo rozvodem manželství, žaloba o vypořádání společného jmění se podle § 88 písm. a) OSŘ podává u soudu, který rozhodoval o rozvodu; tento soud má v rozhodování o vypořádání výlučnou příslušnost. Pokud došlo k zániku společného jmění jiným způsobem (s výjimkou zániku úmrtím jednoho z manželů), např. pro vyslovení neplatnosti manželství, pak je příslušným soudem pro rozhodování v této věci obecný soud žalovaného v souladu s ustanoveními §§ 84 – 85 OSŘ.

V žalobě o vypořádání společného jmění musí být uveden „*majetek, který má být jako společný soudem vypořádán, případně uvedeno, co z majetku účastníka bylo na majetek tvořící společné jmění manželů z jeho výlučných prostředků vynaloženo nebo co bylo ze společného jmění manželů vynaloženo na majetek, který je v jeho výlučném vlastnictví.*“⁷³ Jedná se o podstatnou náležitost této žaloby; pokud žaloba je v tomto směru neúplná, tato vada musí být odstraněna. V opačném případě žaloba není projednatelná. Soud totiž „*může do vypořádání zahrnout jen ten majetek, který účastníci výslovně učinili předmětem vypořádání; to platí i pro zápočty toho, co bylo vynaloženo ze společného majetku na výlučné majetky manželů a naopak*“⁷⁴. V návrhu

---

⁷¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku : podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha : Linde, 2012, s. 153.

⁷² DVORÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 217.

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2500/2006.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006.

na vypořádání společného jmění by měly být rovněž vylíčeny rozhodné skutečnosti a předloženy důkazy o tom, které věci do společného jmění patřily a existovaly k okamžiku jeho zániku a jaké je ocenění těchto věcí. Navrhovatel by ve svém návrhu měl rovněž uvést svůj požadavek, jak má být společné jmění vypořádáno.⁷⁵

Dle soudní praxe řízení o vypořádání společného jmění představuje tzv. *iudicium duplex* – účastníci řízení mají oba jak postavení navrhovatele, tak i odpůrce. Každý z účastníků tak může „označovat majetek, který je třeba vypořádat, aniž by šlo formálně o vzájemnou žalobu“⁷⁶. Soud není v řízení o vypořádání společného jmění vázán návrhy účastníků, jelikož z právního předpisu – občanského zákoníku vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 OSŘ)⁷⁷. Soud tak návrhy účastníků může překročit a přisoudit něco jiného nebo i více, než čeho se účastníci domáhají. Neznamená to ale, že by soud při svém rozhodování nebyl žalobou, resp. návrhy účastníků vázán vůbec. Soud může vypořádat pouze takové položky, které účastníci předmětem vypořádání učinili. Rozšiřování o další položky, jak je již výše uvedeno, je možné pouze do doby, než uplyne tříletá lhůta od zániku, resp. zrušení či zúžení společného jmění. Poté se ohledně položek, které předmětem vypořádání učiněny nebyly, uplatní zákonná domněnka vypořádání.

Občanský zákoník v přechodných ustanoveních v § 3028 odst. 2 stanoví, že „není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.“ Přechodná ustanovení občanského zákoníku tak otázkou, jaká právní úprava se aplikuje při vypořádání společného jmění, neřeší. Dle konstantní judikatury soud při vypořádání aplikuje právní úpravu platnou k okamžiku zániku společného jmění (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. ledna 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99). V současné době tak budou ještě po několik let jednak „dobíhat“ již zahájená řízení o vypořádání společného jmění podle občanského zákoníku z roku 1964, a rovněž se budou ustanoveními tohoto občanského zákoníku

---

⁷⁵ DVORÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 215.

⁷⁶ Tamtéž, s. 216.

⁷⁷ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008.

řídít i práva a povinnosti při vypořádání společného jmění manželů, které zaniklo do 31. prosince 2013.

7.1 Zásady a východiska pro vypořádání společného jmění

Podstatou rozhodnutí o vypořádání společného jmění je určení, komu z manželů k jednotlivým věcem patřícím do masy společného jmění vlastnictví zůstane a kdo k těmto věcem vlastnictví ztrácí.⁷⁸

Občanský zákoník v § 742 odst. 1 stanoví šest pravidel, které se při soudním vypořádání společného jmění uplatní, a to: (i) podíly obou manželů na vypořádaném jmění jsou stejné (zásada rovnosti podílů), (ii) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, a naopak (iii) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek (vypořádání tzv. vnosů), (iv) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí, (v) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, a konečně, (vi) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění. O vypořádání vnosů a možném odklonu od zásady parity podílů bude pojednáno v kapitolách 7.3 a 7.4.

Vedle shora uvedených pravidel však existují i další zásady, ze kterých by soud při vypořádání společného jmění měl vycházet. Tyto zásady jsou dovozovány prostřednictvím judikatury.

Jedna z hlavních zásad pro vypořádání vytvořených judikaturou spočívá v tom, že soud by zásadně společný majetek neměl přikazovat do podílového spoluvlastnictví manželů. Toto uspořádání je možné pouze výjimečně, pokud jiné řešení není přijatelné (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. května 2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2006, sp. zn. 22 Cdo 1342/2005, nebo rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. srpna 1969, sp. zn. 4 Co 313/69). Přikázání věci manželům do podílového

---

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2001, sp.zn. 22 Cdo 629/2000.

spoluvlastnictví není žádoucí, jelikož majetkové vztahy manželů definitivně neřeší a je tak pouze jakýmsi „polovičatým“ řešením.⁷⁹

Soud rovněž nemůže nařídít prodej společného majetku (nemovité věci) a následné rozdělení výtěžku z tohoto prodeje mezi manžele. V takovém případě by totiž nebylo možné vyloučit, že prodej nebude realizován a nebude tak výtěžek, který by bylo možné mezi manžele rozdělit. K vypořádání soudem by tak nedošlo a takový stav zákon nepředpokládá – viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. října 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004.

Další zásadou, ze které by soud měl při vypořádání vycházet, je zásada, že věci ze zaniklého společného jmění se mají mezi manžele rozdělit tím způsobem, aby pokud možno nebylo třeba stanovit vyrovnání podílů finanční částkou,⁸⁰ resp. aby částka na finanční vyrovnání, kterou má jeden manžel zaplatit druhému, byla co možno nejnižší.⁸¹ Tato zásada se však neuplatní vždy, zejména je-li předmětem vypořádání věc nemovitá nebo jiná věc větší hodnoty, kde výše finančního vypořádání odráží hodnotu věci. V těchto případech však soud může uložit zaplacení vypořadacího podílu tomu z manželů, kterému věc přikáže, ve splátkách, pokud zjistí, že vypořadací podíl není schopen uhradit jednorázově.⁸²

Pro určení, komu případnou jednotlivé věci, které jsou součástí zaniklého společného jmění, zákon žádná kritéria nestanoví. Soud tak má při rozhodování konkrétních případů v tomto směru značnou volnost. Každopádně však soud musí, zejména u hodnotnějších věcí, řádně zdůvodnit, na základě jaké úvahy konkrétní věc přikázal tomu či onomu z manželů.⁸³ Judikatura nicméně určité zásady, pokud jde o přikázání jednotlivých věcí, vymezuje. Jedním z hledisek pro přikázání jednotlivých věcí je dle judikatury to, kdo danou věc účelněji využije.⁸⁴

Jestliže věc bude lépe využita tím z manželů, kterému byly svěřeny do péče nezaopatřené děti, soud by měl přikázat věc tomuto manželovi, když i přímo z ustanovení § 742 odst. 1 ObčZ vyplývá, že soud při vypořádání přihlédne k potřebám

---

⁷⁹ CELERÝN, Jakub. *Možné způsoby vypořádání zaniklého společného jmění manželů soudem*. In: Epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/mozne-zpusoby-vyporadani-zanikleho-spolecneho-jmeni-manzelu-soudem-92096.html>>.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1054/2004.

⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2009, sp. zn. 22 Cdo 444/2009.

⁸² K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011.

⁸³ DVORÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 246.

⁸⁴ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/99.

nezaopatřených dětí. Občanský zákoník nicméně pojem „nezaopatřené dítě“ nedefinuje. Je tak otázkou, zda lze analogicky použít definici tohoto pojmu z § 11 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, (tedy by se zpravidla jednalo o dítě do skončení povinné školní docházky, resp. do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání), či je třeba pod tento pojem zahrnout děti nezletilé. Ve prospěch druhé varianty výkladu hovoří důvodová zpráva k občanskému zákoníku, která stanoví, že ustanovení § 742 odst. 1 ObčZ představuje přepis úpravy z občanského zákoníku z roku 1964⁸⁵; ten v dané souvislosti užívá právě pojem nezletilé děti.

Dalším z hledisek pro přikázání určité věci z vypořádávaného společného jmění se považuje rovněž dlouhodobé užívání věci jedním manželem po rozvodu. V takovém případě však je třeba rovněž zohlednit, že pouze tento manžel od rozvodu do doby vypořádání spotřeboval užitnou hodnotu této věci.⁸⁶

De lege ferenda bych doporučovala, aby se do právní úpravy vypořádání promítly i některé ze shora uvedených zásad vyvozovaných z judikatury. Za obzvláště zásadní považuji zásadu, že soud by neměl manželům majetek přikazovat do podílového spoluvlastnictví, pokud k tomu není relevantní důvod. Tato zásada by měla být dle mého názoru v zákoně zakotvena, aby byl zdůrazněn její význam a nedocházelo tak zbytečně k pouze dočasnému vyřešení majetkových vztahů bývalých manželů. Manželé, kteří se nedokáží v otázce vypořádání společného jmění dohodnout, a z toho důvodu podávají návrh na vypořádání soudu, těžko budou úspěšně „fungovat“ jakožto spoluvlastníci. Pokud by manželé chtěli, aby určité věci připadly do jejich podílového spoluvlastnictví, mají možnost takové uspořádání sjednat prostřednictvím dohody o vypořádání, či ponechat osud těchto věcí zákonné domněnce vypořádání.

7.2 Oceňování společného jmění pro účely jeho vypořádání

Nikoliv jednoduchou otázkou představuje způsob a pravidla pro oceňování vypořádávaného jmění. Cenu jednotlivých věcí může soud určit na základě shodných tvrzení manželů. V případě, že se nedohodnou, určí cenu soud, a to zpravidla s pomocí

---

⁸⁵ obcanskyzakonik.justice.cz [online]. 2013-2014 [cit. 2014-04-01] *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.* Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2003, sp. zn. 22 Cdo 811/2003.

znaleckého posudku.⁸⁷ Pokud některý z manželů závěry znaleckého posudku relevantně zpochybní, může soud nařídít vypracování znaleckého posudku revizního.⁸⁸

Při oceňování vypořádávaného majetku platí dle judikatury zásada, že při vypořádání jednotlivých věcí je třeba vycházet z jejich stavu ke dni zániku společného jmění a z jejich ceny, která odpovídá ceně v době, kdy se vypořádání provádí.⁸⁹ Tato zásada však platí pouze v případě, že se jedná o „věc, kterou užíval na základě dohody ten účastník, kterému je přikazována, nebo ji užívali oba a nedošlo k jejímu nadměrnému, mimořádnému opotřebení či poškození“.⁹⁰ V určitých případech, zejména když k mimořádnému opotřebení či poškození věci dojde, je však naopak namístě, aby při vypořádání bylo přihlédnuto k ceně věci ke dni rozhodování soudu, ale podle stavu nikoliv ke dni zániku společného jmění, ale rovněž ke dni rozhodování soudu.⁹¹

Dle judikatury se cena majetku stanoví pro účely vypořádání cenou obvyklou, tj. takovou cenou, kterou by bylo možné dosáhnout za převod dané majetkové hodnoty v rozhodné době a v daném místě. Soud musí při stanovení ceny pro toto vypořádání dbát, aby bylo zohledněno, o co se ten, komu je daná hodnota do výlučného majetku přikázána, skutečně obohatí.⁹²

Z judikatury vycházejí i další speciální pravidla, která se při oceňování vypořádávaného majetku uplatní, pokud jde o oceňování nemovitých věcí, obchodního podílu, členského podílu v bytovém družstvu, podniku, apod. Při stanovení ceny nemovitých věcí tak např. nelze vycházet z ceny, za kterou byla nemovitá věc pořízena,⁹³ a rovněž Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 3. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 4532/2010, judikoval, že „obvyklou cenou nemovitosti je cena, které by bylo dosaženo při prodeji obdobné nemovitosti v obdobné lokalitě ve stejné době a obvyklém obchodním styku“. Při oceňování obchodního podílu je nutné přihlédnout ke všem skutečnostem, které jsou z odborného hlediska relevantní⁹⁴ a které tak hrají roli

---

⁸⁷ DVORÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 224.

⁸⁸ Tamtéž, s. 230.

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000.

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3285/2007.

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1068/2008.

⁹² DVORÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 229.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1230/2009.

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 952/2007.

při určování tržní hodnoty oceňovaného obchodního podílu. Co se týče oceňování podniku, dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. července 2011, sp. zn. 22 Cdo 2167/2009, se do ceny podniku promítá rovněž tzv. goodwill (tj. hodnota dobrého jména či pověsti).

Pokud jde o oceňování členského podílu v bytovém družstvu, zde judikatura stanoví určité specifikum při určení rozhodné doby pro ocenění, a to, že pro účely vypořádání společného jmění manželů – bývalých společných nájemců družstevního bytu a společných členů bytového družstva – je třeba „*vyjít ze stavu družstevního bytu i obvyklé ceny tohoto podílu v době zániku společného nájmu družstevního bytu a společného členství rozvedených manželů v družstvu*“.⁹⁵

Jsem toho názoru, že rovněž alespoň obecné zásady oceňování majetku pro účely vypořádání by měl zakotvovat zákon, jelikož se jedná o zcela zásadní otázku. Proto bych *de lege ferenda* do zákona začlenila jednak ustanovení o tom, že při oceňování zaniklého společného jmění se vychází z ceny jednotlivých věcí k okamžiku vypořádání společného jmění, a dále zásadu, že určující je tržní cena, která je obvyklá v místě a v době vypořádání.

7.3 Vypořádání vnosů

Jak je již zmíněno výše, při vypořádání společného jmění má ze zákona každý z manželů jednak povinnost nahradit to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, a jednak právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na majetek společný. Jedná se o vzájemné nároky specifické povahy, které nepodléhají promlčení, nelze je za trvání manželství a společného jmění uplatnit, splatit ani kompenzovat; rovněž je nelze postoupit.⁹⁶

Tyto tzv. vnosy je třeba v řízení o vypořádání společného jmění zohlednit, přičemž pokud se jedná o vnos z výhradního majetku na společné jmění, je třeba, aby vypořádání tohoto vnosu manžel navrhl. Není však nutné, aby závazky manžela vůči

---

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2036/2008.

⁹⁶ BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, s. 158.

společnému jmění, resp. závazky společného jmění vůči manželům byly fakticky uhrazeny. Dle soudní praxe postačí, pokud se tyto vzájemné závazky započítají.⁹⁷

V řízení o vypořádání společného jmění musí manžel, který chce vnos vypořádat, nejen učinit tvrzení, že nějaké prostředky byly vynaloženy (ať již výlučné prostředky na společné jmění či opačně), ale rovněž musí výslovně vznést požadavek na vypořádání tohoto vnosu. I u vypořádání vnosů platí zásada, že vnos musí být učiněn předmětem řízení do tří let od zániku společného jmění.⁹⁸

Od vnosů je třeba odlišovat případy, kdy jeden manžel vynaloží prostředky ze svého výhradního majetku na výhradní majetek druhého manžela. „*Takovéto majetkoprávní vztahy nemají nic společného se společným jměním manželů.[...] Pro takové vztahy platí to, co platí pro vztahy kterýchkoli dvou fyzických osob, pokud není výslovně stanoveno něco jiného.*“⁹⁹ To, co jeden z manželů vynaložil ze svého na výhradní majetek druhého manžela, tak nelze při vypořádání společného jmění zohlednit.¹⁰⁰

Vnosem může být jak pořízení nové věci, tak i investice do věci, která již společným majetkem, resp. výhradním majetkem jednoho z manželů je. Avšak vzhledem k tomu, že ze zákona má každý z manželů povinnost přispívat dle svých možností na potřeby rodiny a rodinné domácnosti (§ 690 ObčZ), nemůže pak manžel uspět s každým svým nárokem na vrácení toho, co ze svého na společný majetek vynaložil. Náklady, které proto lze jako „rodinné povinnosti“ hodnotit, nemohou být při vypořádání požadovány zpět.¹⁰¹ Rovněž „*to, co bylo vynaloženo ve prospěch některého z manželů, avšak nikoliv na jeho majetek, nemůže být předmětem zápočtu.*“¹⁰² Při vypořádání společného jmění se tak nelze domáhat „*náhrady toho, co bylo vynaloženo na pořízení věci, které slouží běžné osobní potřebě jednoho z manželů nebo k úhradě jeho běžných povinností popřípadě k úhradě povinností, které vyplývají*

---

⁹⁷ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 234.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3395/2012.

⁹⁹ BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, s. 160.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2027/2010.

¹⁰¹ BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, s. 159.

¹⁰² DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 234.

ze zákona (např. plnění vyživovací povinnosti k dětem nebo k rodičům)¹⁰³ Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. listopadu 2000, sp. zn. 22 Cdo 2470/2000, je kritériem pro posouzení, zda se jedná o věc sloužící osobní potřebě jen jednoho z manželů, to, že zároveň tato věc osobní potřebě druhého z manželů neslouží, ani sloužit nemůže. Nicméně pokud byla ze společných prostředků zakoupena nějaká hodnotnější věc, která slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů (např. drahý kožich či kabelka), tato investice dle judikatury jako vnos vypořádána být může.¹⁰⁴ Naopak jako vnos dále nelze zohlednit např. platby na pojištění manžela, zaplacené pokuty nebo náhradu škody.¹⁰⁵ V určitých případech by však bylo možné takové výdaje zohlednit v rámci disparity podílů (viz kapitola 7.4.3).

Jestliže věc, na kterou byla investice vynaložena, již neexistuje (resp. ke dni zániku společného jmění není již jeho součástí či součástí výhradního majetku jednoho z manželů) bude záležet na okolnostech konkrétního případu, zda, resp. v jaké výši bude vnos vypořádán. Pokud např. bude ze společného jmění investováno na nemovitou věc ve výhradním majetku jednoho z manželů, tato nemovitá věc bude v mezidobí prodána a za získané prostředky se manžel vydá na cestu kolem světa, určitě bude namísto tento vnos vypořádat.¹⁰⁶ Jiná bude však situace, kdy za tyto peníze pojedou na luxusní dovolenou celá rodina – v takovém případě se již učiněná investice do nemovité věci jako vnos vypořádávat nebude.

7.3.1 Zohlednění vnosů při výpočtu výše vypořádacích podílů

Důležitým aspektem je rovněž způsob, jakým se vnosi ve vypořádání společného jmění při výpočtu podílů zohlední. Jelikož zákon v tomto směru žádná pravidla nestanoví, je třeba postupovat v souladu s judikaturou. Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 12. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 4072/2010, judikoval následovně: „Pohledávka toho z manželů, který ze svého výlučného majetku něco vynaložil na společný majetek (tzv. "vnos") nesměřuje vůči druhému z manželů, ale vůči celé mase společného jmění, jehož skutečná hodnota je nižší o výši hodnoty vnosu. Proto nelze

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 8. 1973, sp. zn. 3 Cz 39/73.

¹⁰⁴ Zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (publikované pod R 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

¹⁰⁵ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 235.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 236.

hodnotu vnosu odečítat od částky, kterou by měl účastník zaplatit druhému na vyrovnání podílů.“ Postupem pro vypořádání vnosu se zabýval již Nejvyšší soud ČSR ve svém rozsudku ze dne 28. listopadu 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69 (publikovaném pod R 57/1970 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), ve kterém uvedl: „*To, co každý z manželů vynaložil na společný majetek ze svého, má mu být uhrazeno ze společného majetku, druhým manželem však jen ve výši odpovídající poměru velikosti podílu, kterého se každému z nich dostává z bezpodílového spoluvlastnictví.*“

Způsob správného výpočtu nastíním na konkrétním názorném příkladu. Bude se vypořádávat společné jmění, jehož celková hodnota činí 2.500.000,- Kč, z výhradního majetku jednoho z manželů na společného jmění byl učiněn vnos ve výši 200.000,- Kč. Výpočet je třeba provést tak, že nejprve od celkové hodnoty společného jmění odečteme hodnotu vnosu ($2.500.000 - 200.000 = 2.300.000$). Abychom získali výši vypořádacích podílů, tuto částku následně vydělíme dvěma ($2.300.000 / 2 = 1.150.000$); tak získáme výši vypořádacího podílu prvního manžela. Když k této částce přičteme hodnotu vnosu, získáme výši vypořádacího podílu manžela, kterému je třeba vnos nahradit ($1.150.000 + 200.000 = 1.350.000$). V uvedeném případě tak budou činit vypořádací podíly manželů 1.150.000,- Kč a 1.350.000,- Kč.

Naopak nesprávným postupem by bylo, pokud bychom nejprve celkovou hodnotu vypořádaného jmění vydělili dvěma ($2.500.000 / 2 = 1.250.000$), poté bychom prvnímu manželovi hodnotu vnosu odečetli a druhému přičetli. Tímto způsobem bychom získali vypořádací podíly ve zcela odlišné výši, a to 1.050.000,- Kč a 1.450.000,- Kč. Tento postup správný není, jelikož výpočet tímto způsobem by znamenal, že pohledávka manžela na vypořádání vnosu by směřovala nikoliv vůči společnému jmění, ale přímo vůči druhému manželovi, což by nebylo spravedlivé.

Při vnosu ze společného jmění na výhradní majetek jednoho z manželů je třeba při výpočtu vypořádacích podílů postupovat opačně. Pokud by tedy ve shora uvedeném případě byla učiněna investice ve výši 200.000,- Kč ze společného jmění na výhradní majetek jednoho z manželů, nejprve je třeba přičíst hodnotu vnosu k hodnotě vypořádaného společného jmění ($2.500.000 + 200.000 = 2.700.000$). Následně bychom tuto částku vydělili dvěma, a tím získali vypořádací podíl prvního manžela – 1.350.000,- Kč. Vypořádací podíl manžela, na jehož výhradní majetek byl vnos vynaložen, bychom pak získali odečtením hodnoty vnosu od této částky; jeho podíl by

tedy činil 1.150.000,- Kč. Rovněž v tomto případě bychom špatným postupem (tedy, pokud bychom nejprve vydělili hodnotu společného jmění dvěma) dospěli ke zcela jiným částkám.

Zákonná úprava *de lege ferenda* by dle mého názoru měla obsahovat základní postup výpočtu, při kterém bude vnos v rámci výše vypořádacích podílů manželů zohledněn, aby bylo aplikaci nesprávného postupu zamezeno.

7.3.2 Redukce a valorizace vnosů

Občanský zákoník v § 742 odst. 2 upravuje pravidlo tzv. valorizace a redukce vnosů, když stanoví: „*Hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snižená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.*“

Co se týče redukce vnosů, v praxi se bude jednat např. o situaci, kdy manželé zakoupí auto za kupní cenu 200.000,- Kč, přičemž 100.000,- Kč bude použito z prostředků ze společného jmění a 100.000,- přispěje jeden z manželů ze svého výhradního majetku. Ke dni zániku společného jmění auto však bude mít v důsledku opotřebení hodnotu již pouze 100.000,- Kč. Dle zákonného pravidla by tak vnos manžela, který představoval polovinu kupní ceny, měl být poměrně redukován ze 100.000,- Kč na 50.000,- Kč, jelikož hodnota auta se v mezidobí v důsledku opotřebení o polovinu snížila.¹⁰⁷ Nicméně zákonná úprava nezohledňuje např. případy, kdy manžel, který investici na společnou věc vynaložil, neměl možnost tuto věc užívat a k opotřebení došlo výlučným užíváním věci druhým manželem.¹⁰⁸ Proto bych *de lege ferenda* doporučovala v tomto směru zákonnou úpravu přizpůsobit, aby bylo možno

---

¹⁰⁷ K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004 a Zhodnocení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (publikované pod R 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

¹⁰⁸ Před účinností občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., byla redukce vnosů řešena judikaturou, dle které bylo možné při zvažování redukce přihlížet i k takovýmto okolnostem - k tomu srov. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. listopadu 1973, sp. zn. 7 Co 172/73 (publikované pod R 43/1974 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

přihlédnout i ke specifickým okolnostem jednotlivých případů, kdy redukce vnosu dle mého názoru namísto není.

Rovněž pokud jde o otázku valorizace vnosu, i zde je zákonná úprava příliš obecná a poněkud strohá. Můžeme totiž rozlišit dvě různé situace, proč došlo ke zvýšení hodnoty věci, na kterou byla investice vynaložena. V prvním případě je zvýšení hodnoty věci právě důsledkem vynaložené investice – např. za výlučné prostředky jednoho z manželů se opraví fasáda a vymění okna v domě, který je součástí společného jmění, a v důsledku této investice tržní cena tohoto domu vzroste, a to nikoliv pouze o hodnotu vynaložené investice, ale např. o třetinu původní tržní ceny. Nicméně v jiném případě může dojít ke zvýšení hodnoty věci bez přičinění vynaložené investice. Pokud např. poblíž společné nemovité věci vyrostе golfový areál, může se hodnota této nemovité věci několikanásobně zvýšit, nehledě na to, zda má dům nová okna či nikoliv. Je otázkou, zda zákonodárce zamýšlel, aby k valorizaci vnosu došlo i v takovém případě, kdy zvýšení hodnoty věci nemá s vnosem žádnou souvislost. Dle mého názoru by v tomto druhém případě valorizace vnosu byla zcela neodůvodněná a vůči druhému manželovi nespravedlivá. Bude však záležet, jak bude ustanovení § 742 odst. 2 ObčZ vykládáno, resp. jak jej soudy budou aplikovat.

Otázkou rovněž je, jak se valorizace vnosu bude počítat. Pro názornost použiji opět příklad uvedený výše. Dům ve společném jmění v hodnotě 1.500.000,- Kč je opraven za výlučné prostředky jednoho z manželů v hodnotě 200.000,- Kč, avšak od okamžiku vynaložení investice do zániku společného jmění vzroste tržní cena domu na 2.000.000,- Kč, tedy nezvýší se pouze o vynaloženou investici. V tomto případě došlo ke zvýšení hodnoty domu o jednu třetinu. Bude se tedy vnos započítávat rovněž zvýšený o třetinu, tedy jakožto investice v hodnotě 266.666,70 Kč? Nebo se započítá vnos včetně zhodnocení věci, tedy v částce 500.000,- Kč, o které se hodnota domu od okamžiku provedení investice navýšila?

Prvním způsobem výpočtu valorizace vnosu by manžel, který vnos učinil, měl nárok na vypořádací podíl ve výši 1.133.333,35 Kč a druhý manžel na částku 866.666,65 Kč. Druhým způsobem výpočtu bychom však dospěli k částkám zcela odlišným – první manžel 1.250.000,- Kč, druhý manžel 750.000,- Kč. Na místě je dle mého názoru varianta první, kdy se vnos valorizuje poměrně ke zhodnocení věci; druhým způsobem by bylo započteno v uvedeném případě *de facto* 250 % skutečné

investice, což by bylo vůči druhému manželovi značně nespravedlivé. Navíc by bylo v takových případech obtížné prokázat a vůbec posoudit, zda zvýšení hodnoty věci je zásluhou právě dané investice (nicméně, jak je výše uvedeno, je otázkou, zda by na této souvislosti vůbec záleželo). Bude tak opět záležet na tom, jak bude ke způsobu výpočtu přistupováno v praxi.

7.4 Disparita podílů na vypořádávaném společném jmění

Ačkoliv dle § 742 odst. 1 písm. a) ObčZ se při vypořádání společného jmění vychází z pravidla, že „*podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné*“, dle konstantní judikatury se dlouhodobě vychází z toho, že soud může při vypořádání stanovit i podíly rozdílné, přestože zákon možnost disparity podílů výslovně nestanoví.¹⁰⁹ Určitá vodítka pro aplikaci disparity podílů nicméně stanoví § 742 odst. 1 písm. d) – e) ObčZ, když uvádí, že při vypořádání se přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, a rovněž k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

Jelikož však zákon hlediska, z nichž mají soudy při určování velikosti podílu vycházet, podrobněji nevymezuje, je na úvaze soudu, zda v konkrétním případě k disparitě podílů přikročí či nikoliv. Nejvyšší soud ČR judikoval, mimo jiné, v rozsudku ze dne 3. září 2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001, že zákonné ustanovení obsahující hlediska pro vypořádání „*patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností*“. Úvaha soudu při určování výše podílů ale není libovolná; tuto je třeba opřít o dostatečně zjištěný skutečný stav a řádně ji odůvodnit.¹¹⁰

Dle judikatury odklon od principu rovnosti podílů představuje postup výjimečný¹¹¹, resp. „*parita podílů představuje východisko a disparita odklon*

---

¹⁰⁹ KRÁLÍK, Michal: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*, Soudní rozhledy 2012, č. 11-12, s. 384.

¹¹⁰ Zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (publikované pod R 42/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010.

od východiska parity podílů“¹¹². K disparitě podílů může soud přikročit jednak na základě návrhu jednoho z manželů, jednak z vlastní iniciativy, pokud v rámci řízení o vypořádání společného jmění budou zjištěny takové okolnosti, které disparitu podílů opodstatňují.¹¹³ „Zákon explicitně neupravuje způsob nerovného vypořádání, a disparita může být tak vyjádřena nejen procentem či zlomkem, ale i příkázáním věci jednomu z manželů, aniž je zavázán k finančnímu vypořádání s druhým manželem ohledně této věci“¹¹⁴.

Případy, ve kterých odklon od rovnosti podílů přichází v úvahu, můžeme rozdělit na tři hlavní skupiny: (i) určité negativní okolnosti na straně jednoho z manželů, (ii) mimořádná zásluha jednoho z manželů o nabytí společného majetku, (iii) ostatní důvody opodstatňující disparitu podílů.¹¹⁵

7.4.1 Odklon od rovnosti podílů z důvodu negativních okolností na straně jednoho z manželů

Typický příklad pro odůvodněnost disparity podílů uvedl již Nejvyšší soud ČR ve svém stanovisku ze dne 12. listopadu 1965, sp. zn. Prz 51/65 (publikovaném pod R 70/1965 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), ve kterém se Nejvyšší soud ČR vyjádřil tak, že odklon od rovnosti podílů při vypořádání je možný, pokud „jeden z manželů za trvání manželství buď vůbec nepracoval, zejména když se vyhýbal povinné práci“. Pokud jeden z manželů bez vážných důvodů pracovat nechce, přestože by mohl, tato skutečnost tak úvahu pro odklon od principu rovnosti podílů zakládá. Je třeba však přihlídnout k okolnostem každého individuálního případu. Pokud např. nepracující manžel je odborníkem pro určitou oblast, ve které nemůže nalézt dlouhou dobu uplatnění, je otázkou, zda po něm lze vyžadovat, aby se rekvafikoval či aby si našel nějaké „nekvalifikované“ zaměstnání, resp. tedy do jaké míry je možné disparitu podílů v takovém případě zvažovat. Stejně tak záleží na posouzení, zda lze vyžadovat výkon práce, pokud by manžel za prací musel dojíždět do vzdálené destinace nebo pokud se manžel např. stará o své nemocné rodiče.¹¹⁶

---

¹¹² KRÁLÍK, Michal: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*, Soudní rozhledy 2012, č. 11-12, s. 385.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99.

¹¹⁵ KRÁLÍK, Michal: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*, Soudní rozhledy 2012, č. 11-12, s. 385.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 386.

Nicméně v případě, kdy jeden z manželů pracuje a druhý je tzv. v domácnosti a stará se o rodinu, tato skutečnost důvodem pro disparitu podílů není. Péče o rodinu v tomto směru plně kompenzuje zajišťování hmotných potřeb rodiny – výdělečnou činnost.¹¹⁷ To vyplývá i z dikce ustanovení § 690 věty druhé ObčZ, které stanoví: „*Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.*“

Rovněž ani samotnou okolností, že každý z manželů má jiné předpoklady k výkonu výdělečné činnosti, resp. k rozmnožování majetku, a to s ohledem na své vzdělání, schopnosti, zdraví apod., nelze odklon od rovnosti podílů odůvodnit.¹¹⁸ Pro disparitu podílů není důvod ani v případě, kdy jeden z manželů pracovat nemůže, přestože by chtěl – např. ze zdravotních důvodů nebo vzhledem k jeho objektivní „nezaměstnatelnosti“; v takových případech pak lze přihlídnout k jeho péči o rodinu a společnou domácnost.¹¹⁹

Další okolností, která může výši podílů při vypořádání ovlivnit, je negativní chování jednoho z manželů, jakým je např. alkoholismus či požívání jiných návykových látek, gamblerství apod.¹²⁰ Bude však záležet, zda toto chování má v konkrétním případě negativní dopad na péči o rodinu či na hospodaření se společným majetkem.¹²¹

Dle judikatury je rovněž třeba při vypořádání „*při úvaze o stanovení výše podílů zohlednit i skutečnost, že se účastník dopouštěl vůči členům rodiny násilného jednání (domácího násilí); přitom je třeba vzít do úvahy i jeho intenzitu, dobu trvání a všechny další okolnosti případu, které mohou mít vliv na posouzení věci v souladu s principem dobrých mravů.*“¹²²

Dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2013, sp. zn. 22 Cdo 3976/2011, může odklon od principu rovnosti podílů opodstatňovat také dlouhotrvající výkon trestu odnětí svobody, kdy manžel nemůže zajišťovat péči o rodinu a společnou domácnost, a nadto jsou např. ze společných prostředků uhrazeny vysoké náklady jeho obhájce v trestním řízení.

---

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011.

¹¹⁸ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21.2.1974, sp. zn. 10 Co 87/1974.

¹¹⁹ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 240.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.3.2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010.

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.6.2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012.

Přiznáním menšího podílu při vypořádání společného jmění lze zohlednit dále např. skutečnost, že „jeden z manželů bez společensky přijatelného důvodu ještě za trvání manželství opustil rodinu a přestal se podílet na péči o společnou domácnost, nezletilé děti i společné jmění“¹²³. Nicméně samotné příčiny rozvratu manželství pro určení výše podílů podstatné nejsou, jestliže neměly na péči o rodinu nebo na hospodaření se společným majetkem přímý vliv.¹²⁴ Tento přístup se odlišuje od právní úpravy obsažené v zákoně o právu rodinném z roku 1949, která naopak stanovila, že soud může na návrh snížit, a rovněž i zcela odejmout podíl tomu manželovi, který byl rozvodem vinen.

Rovněž ani „pouhá“ nevěra jednoho z manželů, resp. jeho mimomanželský vztah není dle judikatury důvodem pro disparitu podílů, pokud tato okolnost nebyla spojena se sníženou péčí o rodinu či se negativně nepromítla do hospodaření se společným majetkem.¹²⁵

7.4.2 Princip zásluhovosti

Dalším okruhem případů, ve kterých odklon od zásady rovnosti podílů přichází v úvahu, jsou naopak případy mimořádné zásluhy o získání společného majetku na straně jednoho z manželů.¹²⁶ Dle judikatury je ke zvýšení podílu jednoho manžela „namístě přistoupit jen za situace, kdy zvýšené úsilí jednoho z manželů, zajistilo nabytí a udržení majetku značné hodnoty“¹²⁷. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. ledna 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99 se jedná např. o případ světově úspěšného sportovce – tenisty, „který jako jeden z nejlepších světových tenistů ve své době dosahoval značných příjmů, umožňujících nadstandardní životní úroveň rodiny a nabytí majetku, jež je předmětem vypořádání“. Nejvyšší soud ČR v tomto rozsudku judikoval, že „i při zohlednění péče žalobkyně o děti a společnou domácnost jsou dány předpoklady pro zvýhodnění žalovaného, který nepochybně musel vyvíjet značné úsilí k tomu, aby ve své sportovní činnosti dosáhl zmíněného postavení a tomu odpovídajících příjmů“.

---

¹²³ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 243.

¹²⁴ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010.

¹²⁵ KRÁLÍK, Michal: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*, Soudní rozhledy 2012, č. 11-12, s. 386.

¹²⁶ Tamtéž, s. 388.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004.

Nicméně je i zde nutné posuzovat okolnosti každého případu individuálně. Nelze postupovat tak, že úspěšnost a s tím spojené mimořádně vysoké příjmy jednoho z manželů automaticky povedou k disparitě podílů. Je třeba vzít úvahu, zda se tento manžel ke svému postavení dopracoval za trvání manželství, či ještě dříve, a tedy je třeba přihlídnout i k péči druhého manžela, který mu poskytoval po celou dobu potřebné zázemí.¹²⁸ V každém případě je nutno posoudit, zda bylo „mimořádné úsilí“ na straně jednoho z manželů skutečně vynaloženo – např. ve výše zmíněném případě úspěšného tenisty, který musel absolvovat tisíce tréninků, objíždět turnaje po celém světě, a to s vědomím omezené délky trvání kariéry profesionální sportovce, o vynaloženém mimořádném úsilí není důvod pochybovat.¹²⁹

7.4.3 Ostatní důvody mající vliv na výši podílů při vypořádání

Vedle kategorie negativních a pozitivních okolností existují i další důvody, které při vypořádání společného jmění mohou založit úvahu o možné disparitě podílů. Jedním z nich je přihlídnutí k potřebám nezaopatřených dětí – dle judikatury „*i hledisko zájmu nezletilých dětí může být okolností vedoucí k disparitě podílů*“¹³⁰. Nicméně přihlídnutí k potřebám nezaopatřených dětí nemusí mít vždy za důsledek zvýšení podílu tomu z manželů, jemuž jsou děti do péče svěřeny.¹³¹ Zvýšení podílu z tohoto důvodu může být namísto např. v případě, kdy má manžel do péče svěřeno dětí více, nebo jsou zdravotně postiženy; kdyby mu byly pouze do vlastnictví přikázány věci potřebné pro péči o ně, pak by tento manžel byl např. zavázán zaplatit z tohoto důvodu vysoký vypořádací podíl druhému manželovi, což by bylo v daném případě příliš tvrdé. Obdobně lze postupovat v případě, kdy výživné poskytované druhým rodičem k pokrytí potřeb dětí nedostačuje.¹³²

Dalším důvodem pro disparitu podílů může být placení výživného na děti z předchozích vztahů, jelikož tyto platby nelze vypořádat jakožto vnos ze společného

---

¹²⁸ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 241.

¹²⁹ KRÁLÍK, Michal: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*, Soudní rozhledy 2012, č. 11-12, s. 388.

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3272/2010.

¹³¹ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. 11. 1965, sp. zn. Prz 51/65 (publikované pod R 70/1965 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

¹³² BÍČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, s. 170.

majetku na výhradní majetek jednoho z manželů.¹³³ Stejně tak jako vnos nelze vypořádat ani platby na pojištění jednoho z manželů,¹³⁴ a i tyto mohou být zohledněny disparitou podílů (zejména v případě, kdy k pojistné události nedojde)¹³⁵. Rovněž mohou k úvaze o odklonu od principu rovnosti podílů vést případy škody způsobené jedním z manželů, pokud náhrada škody byla uhrazena z prostředků společného jmění a druhý manžel neměl na způsobení škody žádnou vinu.¹³⁶

Dle judikatury nelze disparitu podílů zaměňovat ani směšovat s institutem vypořádání vnosů. Pro úvahu o disparitě podílů tak dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 1821/2004, „nelze považovat za relevantní, čím a v jaké výši každý z manželů přispěl na pořízení společného majetku ze svého odděleného majetku, a to bez ohledu na to, zda jej měl již v době před vznikem bezpodílového spoluvlastnictví anebo jej získal např. děděním nebo darováním za trvání manželství“. Přispění manžela z jeho výhradního majetku na majetek ve společném jmění je možno vypořádat pouze jako vnos.

Okolnosti zakládající úvahu o odklonu od principu rovnosti podílů je třeba posuzovat v kontextu každého jednotlivého případu. Každý případ je specifický, a tak je třeba vždy zvážit, zda judikaturou doposud formulovaná vodítka pro rozhodování je možno na konkrétní případ aplikovat, či nikoliv. Soud má při rozhodování o disparitě podílů značnou volnost, aby zvážil, jaké uspořádání v daném případě bude odpovídat principům spravedlnosti ve smyslu § 10 odst. 2 ObčZ.

Nicméně *de lege ferenda* bych doporučila, aby možnost odklonu od principu rovnosti podílů byla výslovně stanovena zákonem. Disparitu podílů explicitně zakotvoval, jako jediný v historii českého, resp. československého práva zákon o právu rodinném z roku 1949 (viz výše v kapitole 2.3). Jelikož disparita podílů představuje důležitý nástroj v rukách soudu při vypořádání společného jmění, který umožňuje, aby soud přihlédl při stanovení výše podílů ke specifikům toho kterého případu, je proto dle mého názoru zcela namístě, aby možnost disparity podílů byla do zákonné úpravy explicitně vtělena. V této souvislosti by bylo rovněž vhodné, aby zákonodárce v rámci

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 8. 1973, sp. zn. 3 Cz 39/73.

¹³⁴ Zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (publikované pod R 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

¹³⁵ KRÁLÍK, Michal: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*, Soudní rozhledy 2012, č. 11-12, s. 390.

¹³⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. 11. 1965, sp. zn. Prz 51/65 (publikované pod R 70/1965 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

zákonné úpravy uvedl i určitý demonstrativní výčet případů, ve kterých se jeví žádoucí disparitu podílů aplikovat, a to zejména pokud jde o případy zjevného zanedbávání péče o rodinu a o případy domácího násilí, tak, aby soudní rozhodnutí bylo více předvídatelné, a tedy v souladu s principem právní jistoty.

8. Komparace právní úpravy vypořádání společného jmění v účinném občanském zákoníku a v občanském zákoníku z roku 1964

Současný občanský zákoník úpravu vypořádání společného jmění z dřívějšího občanského zákoníku, tj. ze zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, z velké části převzal. I tak však došlo oproti právní úpravě platné a účinné do 31.12.2013 k určitým změnám; část z nich zakotvuje to, co doposud bylo řešeno judikaturou, některé naopak s dřívější judikaturou nekorespondují a vydávají se cestou zcela opačnou. V této kapitole budou nastíněny ty změny, které jsou z mého pohledu nejzásadnější.

Občanský zákoník z roku 1964 neupravoval otázku režimu dosud nevypořádaného zaniklého, resp. zúženého či zrušeného společného jmění. Tato otázka tak byla konstantní judikaturou řešena za použití analogie.¹³⁷ Stávající občanský zákoník promítl závěry judikatury do zákonné úpravy, když v § 736 větě druhé ObčZ výslovně stanoví, že se na nevypořádané společné jmění použijí přiměřeně ustanovení o společném jmění. Rovněž zakotvení zásady, že soud o vypořádání společného jmění rozhoduje podle stavu, kdy nastaly účinky zániku, resp. zúžení či zrušení společného jmění, v § 740 větě druhé ObčZ představuje vtělení dosavadní judikatorní praxe do zákona. Občanský zákoník z roku 1964 tuto otázku neupravoval a dle judikatury se při vypořádání vycházelo ze stavu ke dni zániku společného jmění.

Další změnou oproti dřívější právní úpravě je zakotvení valorizace a redukce vnosů ustanovením § 742 odst. 2 ObčZ. Toto ustanovení představuje dle mého názoru zcela zásadní obrat v dosavadním nahlížení na tuto problematiku. Před účinností současného občanského zákoníku valorizace vnosů možná nebyla, a to ani na základě judikatury – ta valorizaci vnosu zcela odmítala. Hodnotu vnosu bylo tak třeba zásadně zjišťovat ke dni, kdy byl takový vnos uskutečněn, a tedy ke zvýšení této hodnoty se při vypořádání nepřihlíželo (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. srpna 2009, sp. zn. 22 Cdo 5336/2007). Redukce vnosu však v dosavadní judikatuře oporu má – např. v případech, kdy v důsledku opotřebení věci společným užíváním došlo ke snížení hodnoty této věci, se vnos nenahrazoval v plné výši, ale pouze ve výši

---

¹³⁷ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 199.

redukované podle poměru, v němž ke snížení hodnoty věci došlo.¹³⁸ Promítnutí redukce vnosu do zákonné úpravy považují za vhodné, nicméně, jak je již uvedeno výše v kapitole 7.3.2, zákon by měl poskytovat prostor, aby v odůvodněných případech k redukcí vnosu nedocházelo. Pokud se např. jedná o investici ze společných prostředků na výhradní majetek jednoho z manželů, a druhý manžel tento majetek neužíval, a tedy se na snížení hodnoty věci „nepodílel“, je v takovém případě redukce vnosu dle mého názoru neodůvodněná.

Současná právní úprava nicméně zavedla povinnost zohlednit jak případy, kdy se hodnota věci, na kterou byla investice vynaložena, v mezidobí (tj. od vynaložení investice do zániku společného jmění) snížila, tak i zvýšila. S uzákoněním valorizace vnosů se neztotožňuji. Přestože se jeví v určitém ohledu namíste při vypořádání společného jmění přizpůsobit hodnotu věcí aktuálním poměrům (především z důvodu, že hodnota věcí vyjádřená v penězích je v dnešní době zcela jiná než před rokem 1989), a to zejména, co se týče věcí nemovitých, kdy např. rodinný dům zakoupený před třiceti lety může dnes mít hodnotu i stonásobně vyšší, považují valorizaci vnosu za zcela v rozporu se zásadami, na kterých je manželství založeno. Dle § 690 ObčZ „každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná.“ Tedy i vynaložení určité investice ve prospěch společného jmění či ve prospěch výhradního majetku jednoho z manželů by mělo být posuzováno v tomto kontextu. Jak manželství, tak i institut společného jmění jsou založeny na vzájemné pomoci a solidaritě, nikoliv na individualitě (ostatně, kdo upřednostňuje individualitu, má možnost sjednat si režim oddělených jmění). Tyto zásady by tak měly být dodržovány, i pokud společné jmění zanikne a vypořádává se, a neměly by v tuto chvíli jít zcela stranou. Rovněž vnosy jsou prováděny za účelem zajištění potřeb rodiny, nikoliv za účelem byznysu. Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 20. prosince 2000, sp. zn. 22 Cdo 2655/98, vyjádřil názor, že když manželé vynaložili společné prostředky na výhradní majetek jednoho z nich, byli si vědomi toho, že "vrácení" těchto prostředků bude připadat v úvahu jen při vypořádání společného jmění, a to ve výši skutečně vynaložené, a nikoliv ve výši vyšší. To samé

---

¹³⁸ K tomu srov. zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (publikované pod R 42/1972 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004.

lze říci i o vnosu z výhradního majetku jednoho z manželů na majetek společný. Pokud tak dojde v mezidobí ke zhodnocení majetku, měli by z tohoto zhodnocení těžit buď oba manželé, pokud jde o majetek ve společném jmění, či pouze manžel, který je vlastníkem předmětné zhodnocené věci. Proto neshledávám žádný důvod, aby se ke zhodnocení věci při vypořádání vnosů ze zákona přihlíželo; za vhodnější bych považovala ponechat tuto možnost úpravy pouze na smluvním ujednání manželů. Navíc, jak již bylo uvedeno výše v kapitole 7.3.2, zákonná úprava valorizace vnosů neobsahuje pro výpočet valorizace jasná pravidla a neumožňuje zohlednit specifické případy, ve kterých je valorizace vnosu obzvláště neopodstatněná. Nyní tak bude v každém jednotlivém případě na soudu, aby posoudil, zda i po valorizaci vnosu bude vypořádání spravedlivé.

K další změně oproti dřívější právní úpravě došlo v otázce vypořádání společného jmění ve vztahu k ochraně třetích osob. Občanský zákoník z roku 1964 chránil věřitele pouze ustanovením § 150 odst. 2 ve vztahu k dohodě o vypořádání, když stanovil (jak již výše uvedeno v kapitole 2.5), že „*práva věřitelů nesmí být dohodou manželů dotčena*“. Pokud ke zkrácení věřitelů dohodou o vypořádání došlo, mělo to dle judikatury ve vztahu k těmto věřitelům za následek relativní bezúčinnost této dohody.¹³⁹ Současný občanský zákoník ochranu poskytovanou třetím osobám rozšířil v § 737 odst. 1 i na vypořádání rozhodnutím soudu. To považuji za logické, protože ochrana by měla být třetím osobám poskytována i při soudním vypořádání, nikoliv pouze při vypořádání formou dohody. Dále ustanovení § 737 odst. 1 ObčZ výslovně stanoví, že relativní bezúčinnost takovéto dohody může nastat až v případě, že soud na návrh třetí osoby, jejíž právo bylo vypořádáním dotčeno, určí, že takovéto vypořádání vůči ní účinné není; závěry dosavadní judikatury se tak v tomto směru již neuplatní. Současný občanský zákoník také v § 737 odst. 2 stanoví, že vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely, což bylo dříve dovozováno pouze judikaturou.¹⁴⁰

Značných změn doznala úprava dohody o vypořádání společného jmění. Co se týče její formy, občanský zákoník z roku 1964 stanovil § 150 odst. 1 obligatorní písemnou formu dohody. Současný občanský zákoník již nadále písemnou formu dohody nevyžaduje, s výjimkou případů, kdy byla dohoda uzavřena za trvání manželství a kdy je předmětem vypořádání věc, u níž vyžaduje písemnou formu i smlouva

¹³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2012, sp. zn. 22 Cdo 919/2011.

¹⁴⁰ Zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (publikované pod R 42/1972 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

o převodu vlastnického práva. Pokud však manžel požádá druhého manžela o vydání potvrzení o tom, jak se vypořádali, je tento povinen mu takovéto potvrzení vydat; stejná úprava byla obsažena v občanském zákoníku z roku 1964 od jeho účinnosti až do roku 1998. Vzhledem k tomu, že dohoda o vypořádání představuje zcela zásadní dokument a s ohledem na to, že vztahy mezi bývalými manžely často nejsou ideální, je otázkou, zda obligatorní písemná forma dohody o vypořádání upravená v občanském zákoníku z roku 1964 (ve znění k 31.12.2013) nepředstavovala řešení vhodnější.

Současný občanský zákoník také nově v § 738 odst. 2 výslovně upravil, že dohoda o vypořádání společného jmění se může týkat pouze části společných práv a povinností, a tedy nemusí pokrýt celou masu zaniklého společného jmění. V občanském zákoníku z roku 1964 takové ustanovení chybělo, judikatura však již po dlouhou dobu možnost dílčí dohody dovozovala a taková dohoda tak nebyla neplatná (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. září 2003, sp. zn. 22 Cdo 1283/2003).

Úprava stávajícího občanského zákoníku přinesla dále novou úpravu, pokud jde o účinky dohody o vypořádání. Jak je již uvedeno v kapitole 6.1, ustanovení § 738 odst. 1 ObčZ tyto stanoví vždy k okamžiku zániku, resp. zúžení či zrušení společného jmění. Pokud je však předmětem vypořádání společného jmění věc, která se zapisuje do veřejného seznamu, nabývá dohoda o vypořádání v části týkající se této věci právních účinků až zápisem do veřejného seznamu. Občanský zákoník z roku 1964 stanovil v této otázce dle mého názoru vhodnější úpravu, když v § 150 odst. 1 větě druhé stanovil, že pokud je předmětem dohody o vypořádání též věc nemovitá, nabývá dohoda účinnosti až vkladem do katastru nemovitostí. V těchto případech tak byly účinky dohody jako celku stanoveny ze zákona až k okamžiku vkladu do katastru nemovitostí. Nejvyšší soud ČR nicméně ve svém rozsudku ze dne 28. června 2007, sp. zn. 22 Cdo 2201/2005, judikoval, že *„není vyloučeno, aby se manželé dohodli, že účinnost té části dohody, která se nemovitosti netýká a kterou manželé vypořádávají další majetek, např. věci movité, ujednání o zaplacení částky na vyrovnání podílů a její splatnosti, nastane ještě před vkladem věcných práv z dohody do katastru nemovitostí.“* Možnost stanovit účinky dohody o vypořádání k různým časovým okamžikům však závisela pouze na vůli a uvážení manželů. V současné době by tak naopak manželé, pokud by chtěli vyloučit zpětné účinky části dohody, museli účinky k jinému než zákonem stanovenému datu sjednat.

O možných problémech spojených se zpětnými účinky dohody o vypořádání společného jmění již bylo pojednáno výše v kapitole 6.1. Novinkou v současné právní úpravě je však i možnost uzavřít dohodu o vypořádání dříve, než společné jmění zanikne (§ 739 odst. 1 ObčZ). To bylo za dřívější právní úpravy, tj. dle § 24a odst. 1 písm. a) zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů¹⁴¹, možné pouze v souvislosti s tzv. nesporným rozvodem. Důvodová zpráva k současnému občanskému zákoníku stanoví, že „není důvod mezi „rozvody“ rozlišovat“¹⁴². Je otázkou, do jaké míry bude možnost uzavření dohody o vypořádání společného jmění ještě před jeho zánikem v praxi využívána. V případě, kdy je úmyslem manželů vypořádat dohodou celé společné jmění, je třeba v dohodě stanovit, komu připadne majetek, který manželé nabydou v době od uzavření dohody do zániku společného jmění. Protože mezi uzavřením dohody a zánikem společného jmění však může být delší časový okamžik, mohou nastat nepředvídané skutečnosti mající vliv na rozsah takovéto dohody (např. zničení věci či naopak výrazné rozmnožení společného majetku); dohoda o vypořádání společného jmění tak může mít pro oba manžele důsledky, které při jejím uzavření nezamýšleli.

Občanský zákoník z roku 1964 obsahoval v § 144 ustanovení o tom, že „pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů“. Tato tzv. domněnka společného jmění měla při řízení o vypořádání společného jmění dle mého názoru velký význam, jelikož manžel, který tvrdil, že určitý majetek součástí společného jmění není, musel toto prokazovat. Ustanovení tohoto obsahu však bylo ze současného občanského zákoníku vypuštěno a je otázkou, z jakého důvodu, a zda vypuštění tohoto ustanovení bude mít v praxi při dokazování v řízení o vypořádání společného jmění nějaký dopad či zda se bude tato domněnka uplatňovat i nadále. Pokud by v řízení o vypořádání společného jmění musel žalobce prokazovat nejen, že věc byla nabyta za trvání manželství, ale rovněž, že byla nabyta alespoň částečně ze společných prostředků, bylo by to mnohdy důkazně značně obtížné.

---

¹⁴¹ Zákon o rodině pozbyl účinnosti k 31.12.2013.

¹⁴² [Obcanskyzakonik.justice.cz](http://obcanskyzakonik.justice.cz) [online]. 2013-2014 [cit. 2014-04-01] *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.* Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Ze současného občanského zákoníku bylo oproti dřívější právní úpravě vypuštěno i další, dle mého názoru podstatné, ustanovení. Občanský zákoník z roku 1964 v § 149 odst. 2 při výčtu pravidel pro vypořádání stanovil, že „*se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem*“. Současná právní úprava v § 742 ObčZ již ohledně vypořádání závazků žádné speciální pravidlo nestanoví. Lze argumentovat tím, že pravidlo pro vypořádání závazků je již zahrnuto v pravidle uvedeném v § 742 odst. 1 písm. a) ObčZ, které stanoví, že „*podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné*“. Nicméně osobně bych se přikláněla ke zdůraznění zásady pro vypořádání závazků, jak to činil občanský zákoník z roku 1964.

Další zásadní novinkou, kterou současná právní úprava přinesla, je bezpochyby zavedení institutu obvyklého vybavení rodinné domácnosti. Občanský zákoník z roku 1964 žádný obdobný institut neupravoval, avšak věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti měly specifický význam při modifikacích společného jmění. Společné jmění mohlo být smlouvou manželů či rozhodnutím soudu zúženo, a to právě až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Současná právní úprava vyčleněním obvyklého vybavení rodinné domácnosti z režimu společného jmění manželů v tomto směru umožnila sjednat režim oddělených jmění, resp. soudem společné jmění zcela zrušit. Jak již bylo uvedeno v kapitole 6.4, není však zcela jasná otázka vypořádání zaniklého společného jmění k věcem, které obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvořily a v důsledku přechodného ustanovení § 3038 ObčZ již společné jmění dále netvoří.

Nicméně zavedení režimu oddělených jmění považuji s ohledem na větší smluvní volnost manželů při modifikacích společného jmění za chvályhodné a pro dnešní dobu potřebné. Manželé, kteří upřednostňují individualitu před solidaritou, bezpochyby ocení možnost zvolit si zcela oddělená jmění. Navíc při režimu oddělených jmění není při zániku manželství co vypořádávat, tudíž i v tomto směru jsou následně manželé ušetřeni dalších konfliktů a často dlouhých a vysilujících soudních sporů.

9. Úprava majetkových vztahů manželů s ohledem na jejich vypořádání v Německu a Rakousku

Manželské majetkové právo není v rámci Evropské unie harmonizovanou oblastí. V právních řádech jednotlivých členských států tak nalezneme různorodá pojetí úpravy majetkových vztahů mezi manžely. Jednotlivé koncepce jsou důsledkem historického vývoje, tradic a kultury v daném státě; jsou tak mezi nimi jak podobné prvky, tak i signifikantní rozdíly.

V některých evropských státech uzavření manželství nemá na majetkové poměry manželů žádný dopad – žádná forma majetkového společenství zde nevzniká, manželé nabývají majetek i nadále každý do svého výlučného vlastnictví. Tak je tomu ve Velké Británii a Irsku, tedy v zemích anglosaského práva. Nicméně i zde mají manželé možnost sjednat si určitou formu uspořádání majetkových vztahů smluvně, např. formou tzv. trustu.¹⁴³

Naprostý opak anglosaského modelu představuje úprava manželských majetkových vztahů v Nizozemsku, kde uzavřením manželství ze zákona vzniká tzv. univerzální majetkové společenství, což znamená, že společný je nejen všechen majetek, který manželé nabydou za trvání manželství, ale i majetek, který manželé měli ještě před uzavřením manželství.¹⁴⁴ Tento model považuji za zcela nevhodný pro dnešní dobu, jelikož otevírá další, dle mého názoru zbytečný, prostor pro konflikty; od uzavření manželství tak může spíše odrazovat a ke snížení míry rozvodovosti příliš nepřispěje.

Jinak můžeme v zásadě nalézt v evropských státech dva typy zákonné úpravy manželských majetkových vztahů, a to buď určitou formu manželského majetkového společenství (např. Belgie, Francie a Lucembursko), anebo režim oddělených, samostatných majetků manželů (Rakousko); v některých státech pak nalezneme i režimy, kde jsou prvky uvedených dvou systémů určitým způsobem zkombinovány. Určitý kompromis mezi základními koncepcemi představuje tzv. režim účasti na přírůstcích majetku (v němčině *Zugewinnngemeinschaft*), který je zákonným režimem

---

¹⁴³ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 13.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 13-18.

v Německu a ve Švýcarsku, a rovněž smluvním režimem ve Francii (francouzsky *participation aux acquets*)¹⁴⁵.

Jelikož v České republice je právní úprava majetkových vztahů manželů založena na režimu majetkového společenství, dále bude podrobněji pojednáno o právní úpravě majetkového manželského práva ve dvou sousedních státech – Německu a Rakousku, aby byl nastíněn jak kombinovaný režim „přírůstků“, který je zajímavý právě z hlediska vypořádání po jeho zániku, tak i specifika rakouského režimu oddělených majetků.

9.1 Německá právní úprava

Německá právní úprava majetkových vztahů manželů, jak je již uvedeno výše, představuje kompromis mezi režimem oddělených majetků a režimem majetkového společenství manželů. Německý občanský zákoník (dále jen „BGB“) ¹⁴⁶ upravuje manželské majetkové právo v §§ 1363 - 1563; této problematice je tak oproti české právní úpravě věnováno daleko více prostoru. Ustanovení § 1363 odst. 1 BGB stanoví, že majetkové poměry mezi manžely jsou uspořádány formou tzv. *Zugewinnngemeinschaft* – majetkového společenství manželů k přírůstku majetku¹⁴⁷, pokud si manželé manželskou smlouvou neujednají něco jiného. Podstatou tohoto uspořádání majetkových poměrů manželů je to, že manželé mají ze zákona zásadně oddělené majetky, avšak pokud *Zugewinnngemeinschaft* zanikne, pak se rozděluje přírůstek, kterého manželé za trvání manželství, resp. za trvání *Zugewinnngemeinschaft*, u svých majetků docílili, tzn. to, o co se majetek každého z manželů za tu dobu rozmnožil. Pokud tedy např. jeden z manželů byl výdělečně činný, a druhý se staral o děti a o domácnost a jeho majetek se za trvání manželství nijak nerozrostl, má tento manžel, pokud dojde k rozvodu, právo požadovat, aby mu byla vyplacena polovina toho, co první manžel za trvání manželství nabyl.¹⁴⁸

Svůj majetek si dle § 1364 BGB v rámci *Zugewinnngemeinschaft* každý z manželů spravuje samostatně a může s ním volně disponovat. Zákon nicméně stanoví

---

¹⁴⁵ DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 23.

¹⁴⁶ Bürgerliches Gesetzbuch, ze dne 18. srpna 1896 (R GBl. S. 195), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁷ HORÁLKOVÁ, Milena. *Německo-český právní slovník*. 2. vyd. Voznice : Leda, 2010, s. 376.

¹⁴⁸ DETHLOFF, Nina. *Familienrecht. Ein Studienbuch*. 30., neu überarb. Aufl. München : C.H. Beck, 2012, s. 101.

určitá omezení, pokud jde o nakládání s celým majetkem, a rovněž o nakládání s předměty společné domácnosti – v těchto případech je třeba souhlasu druhého manžela. Omezení při nakládání s majetkem jako celkem má za účel zachovat hospodářskou základnu rodiny a rovněž zajistit budoucí nárok na vypořádání majetkového přírůstku.¹⁴⁹ Také potřeba souhlasu druhého manžela při nakládání s předměty společné domácnosti je odůvodněna ochranou rodiny jako takové.¹⁵⁰

Co se týče odpovědnosti za závazky, každý manžel odpovídá za závazky vzniklé před uzavřením manželství i za trvání manželství sám svým vlastním majetkem, a tedy neručí za dluhy druhého manžela.¹⁵¹

K vypořádání *Zugewinngemeinschaft* dochází jednak cestou dědického práva po smrti jednoho z manželů, jednak cestou závazkového práva v důsledku zániku *Zugewinngemeinschaft* v ostatních případech. Vedle úmrtí jednoho z manželů lze rozlišit zánik *Zugewinngemeinschaft* zánikem manželství a zánik *Zugewinngemeinschaft*, přestože manželství trvá dále. K zániku manželství dochází rozvodem a zrušením manželství podle § 1313 a násl. BGB (pokud bylo manželství uzavřeno v rozporu se zákonem).¹⁵² Při pokračujícím manželství může dojít k zániku *Zugewinngemeinschaft* jednak soudním rozsudkem o předčasném vypořádání dle §§ 1385, 1386 BGB (v těchto případech pak dle § 1388 BGB s právní mocí rozsudku vzniká režim oddělených majetků), a jednak manželskou smlouvou dle § 1408 a násl. BGB. Manželskou smlouvou mohou manželé buď ujednat jiný režim majetkového uspořádání, tj. režim (zcela) oddělených majetku (*Gütertrennung*) nebo režim v zásadě univerzálního majetkového společenství manželů (*Gütergemeinschaft*). Smluvně mohou manželé rovněž pouze zákonný režim vyloučit; v takovém případě dochází automaticky ke vzniku režimu oddělených majetků ve smyslu § 1414 BGB.¹⁵³

---

¹⁴⁹ GRABA, Hans-Ulrich. *Familienrecht*. 6., nebearbeitete Aufl. München : Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 51.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 56.

¹⁵¹ PALANDT, Otto; BASSENGE Peter et al. *Bürgerliches Gesetzbuch: mit Einführungsgesetz (Auszug), Unterlassungsklagengesetz, Produkthaftungsgesetz, Erbbaurechtsverordnung, Wohnungseigentumsgesetz, Hausratsverordnung, Lebenspartnerschaftsgesetz, Gewaltschutzgesetz (Auszug)*. 62., nebearbeitete Aufl. München: Beck, 2003, s. 1650.

¹⁵² Manželství může být zrušeno rovněž v případech dle § 1319 BGB, spojených s uzavřením nového manželství po prohlášení předchozího manžela za mrtvého. K tomu blíže GRABA, Hans-Ulrich. *Familienrecht*. 6., nebearbeitete Aufl. München : Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 58.

¹⁵³ JOHANNSEN, Kurt H.; HENRICH Dieter. *Eherecht: Trennung, Scheidung, Folgen : Kommentar*. 4., überarbeitete und erw. Aufl. München: Beck, 2003, s. 173.

V případě, že manželství zanikne smrtí jednoho z manželů, dochází k vyrovnání přírůstku majetku tím, že se dědický díl přeživšího manžela paušálně zvýší o jednu čtvrtinu (§ 1371 odst. 1 BGB).¹⁵⁴ V tomto případě není dle § 1371 odst. 1 BGB podstatné, zda manželé v konkrétním případě dosáhli nějakého majetkového přírůstku – dědický podíl se zvýší, i pokud žádný přírůstek dosažen nebyl. Předpokladem pro aplikaci této úpravy je, že přeživší manžel je zákonným dědicem druhého manžela.¹⁵⁵ Pokud manžel zákonným dědicem není (např. je vyděděn nebo dědictví odmítne), stanoví BGB v § 1371 odst. 2, odst. 3 speciální úpravu jeho nároků na vypořádání – v těchto případech se bude jednat o vypořádání cestou závazkového práva.¹⁵⁶

V ostatních případech po zániku *Zugewinngemeinschaft* manžel, který za trvání manželství, resp. za trvání *Zugewinngemeinschaft* dosáhl menšího přírůstku majetku, získává ze zákona vyrovnávací pohledávku ve výši rozdílu mezi přírůstky majetků obou manželů (§ 1378 BGB). Přírůstek (*Zugewinn*) je definován v § 1373 BGB, který stanoví, že přírůstkem je částka, o kterou konečný stav majetku manžela převyšuje počáteční stav majetku tohoto manžela.

Počátečním majetkem se dle § 1374 odst. 1 BGB rozumí majetek manžela na počátku *Zugewinngemeinschaft* (tzn. ve většině případů ke dni uzavření manželství), po odečtení závazků. Počáteční majetek tak může být i záporný.¹⁵⁷ K počátečnímu majetku je však třeba ještě přičíst určité položky, které byly nabyty za trvání manželství – např. dědictvím, darem, jakožto vybavení od rodičů, a dalšími zákonem stanovenými způsoby. Tyto položky nemají s přírůstkem nic společného a jejich přičtení tak představuje právně-technickou pomůcku, jak takovýto majetek z vypořádání přírůstků vynechat.¹⁵⁸

Konečným majetkem je dle § 1375 odst. 1 BGB majetek, který náleží manželovi při zániku *Zugewinngemeinschaft*, po odečtení závazků. V rámci rozvodového řízení, řízení o zrušení manželství či řízení o předčasném vypořádání přírůstků je rozhodný den

---

¹⁵⁴ KAISER, Dagmar; SCHNITZLER Klaus; FRIEDERICI Peter. *BGB: Familienrecht*. 2. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 199.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 234.

¹⁵⁶ DETHLOFF, Nina. *Familienrecht. Ein Studienbuch*. 30., neu überarb. Aufl. München : C.H. Beck, 2012, s. 143.

¹⁵⁷ KAISER, Dagmar; SCHNITZLER Klaus; FRIEDERICI Peter. *BGB: Familienrecht*. 2. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 259 - 261.

¹⁵⁸ JOHANNSEN, Kurt H.; HENRICH Dieter. *Eherecht: Trennung, Scheidung, Folgen : Kommentar*. 4., überarbeitete und erw. Aufl. München: Beck, 2003, s. 191.

„předsunut“ již ke dni zahájení těchto řízení.¹⁵⁹ Ke konečnému majetku je pak třeba přičíst částku, o kterou došlo ke snížení tohoto majetku po uzavření manželství z důvodu, že manžel (i) poskytl bezúplatná plnění (tj. darování, dotace, příspěvky, apod.), (ii) majetek promrhal, anebo (iii) učinil jednání v úmyslu druhého manžela znevýhodnit. Pokud však ke zmenšení majetku došlo více než deset let před zánikem *Zugewinnngemeinschaft*, nebo pokud druhý manžel s poskytnutím bezúplatného plnění či s promrháním majetku souhlasil, zmenšení majetku v těchto případech ke konečnému majetku připočteno nebude (§ 1375 odst. 2, odst. 3 BGB). Přestože manželé mohou v rámci *Zugewinnngemeinschaft* se svými majetky volně disponovat, účelem této úpravy je zohlednit svévolná a vůči druhému manželovi nepoctivá jednání, kterými manžel zmenšil svůj majetek, aby udržel přírůstek co možná nejnižší.¹⁶⁰

Výše vyrovnávací pohledávky je ze zákona limitována do výše majetku v okamžiku zániku *Zugewinnngemeinschaft* po odečtení závazků toho z manželů, který je v tomto případě povinen druhému manželovi plnit. Důvodem této úpravy je ochrana věřitelů manžela, který je povinen vyrovnávací pohledávku druhého manžela uspokojit, a rovněž ochrana tohoto manžela samotného (aby si např. kvůli uspokojení pohledávky druhého manžela nemusel vzít úvěr).¹⁶¹ Pokud však manžel poskytl třetí osobě bezúplatné plnění za účelem znevýhodnění druhého manžela, a v důsledku toho jeho konečný majetek po odečtení závazků k vyplacení vypořádací pohledávky nestačí, má tato třetí osoba dle § 1390 odst. 1 BGB povinnost druhému manželovi vydat, co takto získala, jakožto bezdůvodné obohacení.¹⁶² Této povinnosti se může zprostit zaplacením částky, která na vyrovnání přírůstku chybí, tzn. uhrazením celé vyrovnávací pohledávky, bez ohledu na to, jaká byla hodnota toho, co bylo takto získáno.¹⁶³ To samé platí v případě jiných právních jednání, pokud třetí osobě byl znám úmysl jednoho manžela druhého manžela znevýhodnit. Nárok „znevýhodněného“ manžela se promlčuje ve tříleté promlčecí lhůtě od zániku *Zugewinnngemeinschaft*.

---

¹⁵⁹ SCHRÖDER, Rudolf; BERGSCHNEIDER Ludwig. *Familienvermögensrecht*. Bielefeld : Gieseking, 2003, s. 197.

¹⁶⁰ KAISER, Dagmar; SCHNITZLER Klaus; FRIEDERICI Peter. *BGB: Familienrecht*. 2. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2010, s. 270.

¹⁶¹ JOHANNSEN, Kurt H.; HENRICH Dieter. *Eherecht: Trennung, Scheidung, Folgen : Kommentar*. 4., überarbeitete und erw. Aufl. München: Beck, 2003, s. 245.

¹⁶² SCHRÖDER, Rudolf; BERGSCHNEIDER Ludwig. *Familienvermögensrecht*. Bielefeld : Gieseking, 2003, s. 285, 287.

¹⁶³ JOHANNSEN, Kurt H.; HENRICH Dieter. *Eherecht: Trennung, Scheidung, Folgen : Kommentar*. 4., überarbeitete und erw. Aufl. München: Beck, 2003, s. 308.

Důležitým ustanovením je rovněž § 1381 BGB, které stanoví, že manžel-dlužník může odepřít plnění vyrovnávací pohledávky, pokud by vypořádání přírůstku bylo dle okolností hrubě nespravedlivé. Toto ustanovení představuje korektiv pro případy, kdy paušalizující a schematická zákonná úprava není dostačující a její aplikace by byla zjevně nespravedlivá.¹⁶⁴ O hrubou nespravedlnost se dle zákona bude jednat obzvláště v případech, kdy manžel, který dosáhl nižšího přírůstku, delší dobu zaviněně neplnil své povinnosti, které mu z manželství vyplývají – tj. např. vyživovací povinnost, péče o domácnost, o nezletilé děti. Dle rozhodovací praxe německých soudů lze ustanovení § 1381 BGB aplikovat např. i v případech, kdy jeden z manželů je v důsledku úrazu neschopným výdělečné činnosti, a svůj „přírůstek“ tak potřebuje více než druhý manžel.¹⁶⁵ Soud má rovněž možnost výši vyrovnávací částky přiměřeně snížit.¹⁶⁶ Tento korektiv bych přirovnala k možnosti disparity podílů při vypořádání společného jmění v českém pojetí.

Německá úprava *Zugewinnngemeinschaft* má oproti českému společnému jmění manželů značnou výhodu v tom, že jsou v ní vyloučeny negativní aspekty manželského majetkového společenství, a to zejména odpovědnost za dluhy druhého manžela; dalším kladem německého zákonného uspořádání je volnost manželů při nakládání se svými majetky (nicméně vhodně usměrněná dvěma výše uvedenými omezeními). Za další pozitivum německé úpravy pak považuji zákonné zakotvení korektivu v podobě možnosti „nevypořádání“ přírůstků, resp. zkrácení vypořádací částky. Výhodou vypořádání přírůstků je i to, že v rámci něho nedochází k faktickému přerozdělování věcí, a tedy k novému uspořádání vlastnických vztahů, ale pouze k vyplacení vypořádací částky.

9.2 Rakouská právní úprava

V Rakousku je občanské právo upraveno již po více než dvě stě let ve (vše)obecném občanském zákoníku (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, dále jen „ABGB“), který platil po mnoho let, jak je výše uvedeno, i na českém území. Oproti roku 1811, kdy byl ABGB vydán, doznala právní úprava v něm obsažená značných

---

¹⁶⁴ JOHANNSEN, Kurt H.; HENRICH Dieter. *Eherecht: Trennung, Scheidung, Folgen : Kommentar*. 4., überarbeitete und erw. Aufl. München: Beck, 2003, s. 272-273.

¹⁶⁵ SCHRÖDER, Rudolf; BERGSCHNEIDER Ludwig. *Familienvermögensrecht*. Bielefeld : Gieseking, 2003, s. 236.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 236 a násl.

změn, nicméně základní principy v oblasti manželského majetkového práva zůstaly stejné. Ze zákona mají manželé oddělené majetky – pokud není ujednáno něco jiného, ponechá si každý manžel své dřívější vlastnické právo a nemá žádný nárok na to, co druhý manžel během manželství nabyde (§ 1237 ABGB). Každý z manželů tak spravuje svůj majetek samostatně a odpovídá pouze sám za své závazky, nikoliv za závazky druhého manžela.¹⁶⁷ Dle § 1233 a násl. ABGB však může být zvláštní (manželskou) smlouvou založeno společenství statků (*Gütergemeinschaft*), a to buď *inter vivos*, nebo *mortis causa*. Společenství statků může být sjednáno jakožto univerzální společenství majetku, nebo může být určitým způsobem omezeno (pouze na určité součásti majetku, časovým okamžikem, apod.).¹⁶⁸

Přes zákonný režim oddělených majetků však při rozvodu manželství, resp. při jeho zrušení či prohlášení za neplatné, k určitému vypořádání majetku dochází, a to na základě § 81 a násl. zákona o manželství¹⁶⁹ (dále jen „EheG“). Dle ustanovení § 81 odst. 1 EheG je třeba v takových případech rozdělit mezi manžele majetek, který oba manželé (společně) užívali (*eheliches Gebrauchsvermögen*) a manželské úspory. Při rozdělování je rovněž třeba zohlednit dluhy, které jsou spojeny s majetkem užívaným manžely a s manželskými úsporami. Majetek, který manželé užívali, dle zákona zahrnuje movité a nemovité hmotné věci, které za trvání manželství sloužily potřebě obou manželů, a rovněž vybavení domácnosti a bydlení manželů (§ 81 odst. 2 EheG). Do této kategorie spadají i práva, která byla oběma manžely uplatňována či vykonávána.¹⁷⁰ Manželské úspory pak představují uchovatele hodnot všech druhů, které manželé za trvání manželství nashromáždili a které jsou svou povahou určeny ke zhodnocení (§ 81 odst. 3 EheG), tedy hotové peníze, vklady, cenné papíry, umělecké předměty, zlato, sbírky známek, apod., ale rovněž i nemovité věci; za manželské úspory však nelze považovat např. bolestné.¹⁷¹

---

¹⁶⁷ AICHER, Josef; RUMMEL Peter et al. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit IPR-Gesetz, Ehegesetz, Mietrechtsgesetz, Wohnungsgemeinnützigkeitsgesetz, Wohnungseigentumsgesetz, Landpachtgesetz, Konsumentenschutzgesetz in zwei Bänden*. 2. beubearb. und erw. Aufl. Wien: Manz, 1992, s. 111.

¹⁶⁸ KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI Peter; BOLLENBERGER Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB: allgemeines bürgerliches Gesetzbuch samt Ehegesetz und Konsumentenschutzgesetz*. Wien: Springer, 2005, s. 1284-1285.

¹⁶⁹ Ehegesetz, ze dne 6. července 1938 (dRGBI. I S 807/1938), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁰ BARTA, Heinz. *Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken*. 2. Aufl. Wien: WUV-Universitätsverlag, 2004, s. 978.

¹⁷¹ KERSCHNER, Ferdinand. *Bürgerliches Recht*. 3. aktualis. und erw. Aufl. Wien: Springer, 2008, s. 88.

Zákon rovněž stanoví, které věci rozdělení nepodléhají. Dle § 82 odst. 1 EheG se jedná o věci do manželství „přinesené“ jedním manželem, věci získané dědictvím, věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů nebo výkonu jeho povolání; rovněž se rozdělení netýká ani věcí patřících k podniku nebo podílů v podniku (kromě případů, kdy tyto představují pouze uchovatele hodnot). Výjimka pro podniky a podíly v nich je odůvodňována tím, že je třeba zajistit trvání provozu a s tím spojená pracovní místa, a to nehledě na velikost podniku.¹⁷²

Pokud se tak manželé dohodnou, je třeba do rozdělení zahrnout i bydlení manželů, přestože bylo získáno způsobem, který by jinak rozdělení vylučoval (např. by se jednalo o zděděný byt), a to pokud druhý manžel je na pokračování užívání tohoto bydlení odkázán, aby mohl zajišťovat své životní potřeby, nebo pokud je třeba zohlednit potřebu společného dítěte takovému bydlení dále užívat (§ 82 odst. 2 EheG). To samé platí i pro vybavení domácnosti, pokud je druhý manžel na jeho dalším užívání závislý.

K vypořádání nedochází jako u německého *Zugewinnngemeinschaft* „půl na půl“, ale rozdělení je třeba provést podle zásad spravedlnosti. Přitom je třeba vzít v potaz, jak se každý z manželů přičinil o pořízení rozdělovaného majetku a nashromáždění úspor, přihlídnout k dluhům souvisejícím s životními náklady (např. půjčka na společnou dovolenou¹⁷³), a rovněž zohlednit i blaho dětí (§ 83 odst. 1 EheG). Jakožto přičinění je dle § 83 odst. 2 EheG třeba hodnotit i vedení společné domácnosti, péči a výchovu společných dětí apod. Zákon dále stanoví, že rozdělení je třeba učinit tak, aby se do budoucna co možná nejméně dotklo životních sfér rozvedených manželů (§ 84 EheG). Cílem je dosáhnout ekonomicky co nejvyrovnanějších vztahů v jednotlivých případech.¹⁷⁴ Přispění manželů a blaho dětí by měly být však jednoznačně přednostními kritérii.¹⁷⁵

Manželé mohou o rozdělení jimi užívaného majetku a manželských úspor uzavřít dohodu. Je třeba, aby tato dohoda byla uzavřena v souvislosti s konkrétním záměrem se rozvést; dohoda uzavřená pro případ, že by se manželé někdy v budoucnu

---

¹⁷² KERSCHNER, Ferdinand, WAGNER Erika. *Zivilrecht*. 2. Aufl. Linz: Johannes Kepler Universität Linz, 2010, s. 94.

¹⁷³ KERSCHNER, Ferdinand. *Bürgerliches Recht*. 3. aktualis. und erw. Aufl. Wien: Springer, 2008, s. 91.

¹⁷⁴ KERSCHNER, Ferdinand, WAGNER Erika. *Zivilrecht*. 2. Aufl. Linz: Johannes Kepler Universität Linz, 2010, s. 89.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 95.

rozvedli, tak tento předpoklad nesplňuje.¹⁷⁶ Dohoda musí být uzavřena v písemné formě, resp. ve formě notářského zápisu, pokud jde o rozdělení manželských úspor a manželského bydlení; v opačném případě dohoda nevyvolá právní účinky (§ 97 odst. 1 EheG).

Pokud se manželé o rozdělení jimi užívaného majetku a manželských úspor nedohodnou (či se dohodnou pouze, co se týče části majetku a úspor), rozhodne na návrh některého z nich soud. Každý z manželů může podat návrh na rozdělení ve lhůtě jednoho roku od právní moci rozvodu, zrušení nebo prohlášení manželství za neplatné; pokud v této lhůtě nedojde k soudnímu uplatnění nebo uznání nároku (smlouvou či dohodou o narovnání, resp. mimosoudním smírem), nárok zaniká (§ 95 EheG). Dle § 96 EheG je nárok na rozdělení manžely užívaného majetku a manželských úspor, za předpokladu, že dojde k jeho soudnímu uplatnění či uznání, zděditelný, převoditelný *inter vivos* i *mortis causa*, a rovněž je i zastavitelný.

Od manžely uzavřené dohody o rozdělení majetku se soud může při rozhodování v určitých případech odchýlit, a to pokud tato dohoda v okamžiku rozhodování jednu stranu nespravedlivě znevýhodňuje, a tudíž je její dodržení nepřijatelné (§ 97 odst. 2 EheG).

Soud při rozdělení zásadně není vázán dosavadními vlastnickými vztahy.¹⁷⁷ Při rozdělování může soud nařídít převedení vlastnického práva k movitým věcem a převedení vlastnického práva a ostatních práv k nemovitým věcem; rovněž může nařídít zřízení věcného práva nebo založení závazkového vztahu ve prospěch jednoho z manželů k nemovitým věcem (§ 86 odst. 1 EheG); to platí obdobně i pro rozdělení manželských úspor (§ 89 EheG). Pokud je majetek, který manželé užívali, ve vlastnictví třetí osoby, může soud rozhodnout o převodu práv a povinností, které se těchto věcí týkají, pouze se svolením této osoby (§ 86 odst. 2 EheG). Speciální úpravu pak zákon stanoví, co se týče vypořádání manželského bydlení¹⁷⁸.

Dle § 90 odst. 1 EheG nicméně převod vlastnictví k nemovitým věcem nebo zřízení věcného práva k nim smí být nařízeny pouze v případě, kdy spravedlivého uspořádání nelze dosáhnout jiným způsobem. Jako *ultima ratio* může soud

---

¹⁷⁶ KERSCHNER, Ferdinand. *Bürgerliches Recht*. 3. aktualis. und erw. Aufl. Wien: Springer, 2008, s. 86.

¹⁷⁷ KERSCHNER, Ferdinand, WAGNER Erika. *Zivilrecht*. 2. Aufl. Linz: Johannes Kepler Universität Linz, 2010, s. 89.

¹⁷⁸ §§ 87 – 88, 90 odst. 2, 97 odst. 3 EheG.

dle § 94 odst. 1 EheG rovněž uložit jednomu z manželů zaplatit druhému manželovi spravedlivou vypořádací částku. Splatnost této částky může být za jistých okolností odložena či částka může být splácena postupně (§ 94 odst. 1 EheG).

Soud v rámci rozdělení též dle § 92 EheG určí, kdo bude povinen zaplatit s rozdělovaným majetkem spojené dluhy; to však má účinky pouze *inter partes*, nikoliv tedy vůči věřitelům.¹⁷⁹ Nicméně ten z manželů, který byl zaplacení dluhu „zproštěn“, může dle § 98 odst. 1 EheG navrhnout, aby soud vyslovil s účinky i vůči věřiteli, že druhý manžel je hlavním dlužníkem, a on sám je pouze v pozici „omezeného“ ručitele (*Ausfallsbürge*) pro případy, kdy věřitel bude na druhém manželovi svoji pohledávku neúspěšně vymáhat v exekuci; podmínka vymáhání v exekuci se neuplatní v případech, kdy je exekuce od počátku beznadějná¹⁸⁰. Podání tohoto návrhu je opět limitováno jednoroční lhůtou dle § 95 EheG (viz výše).

V § 91 odst. 1 EheG je obsažena klauzule sloužící k ochraně před dispozicemi s majetkem manžely užívaným a manželskými úsporami ze strany jednoho z manželů, které by druhého manžela znevýhodňovaly. Pokud tak jeden z manželů bez souhlasu druhého v období dvou let před podáním rozvodové žaloby, resp. žaloby o zrušení či neplatnost manželství, zmenší manžely užívaný majetek či manželské úspory způsobem, který neodpovídá životním poměrům manželů za trvání jejich soužití, pak nastává ze zákona fikce, že hodnotu, o kterou se majetek počínáním tohoto manžela zmenšil, již tento manžel v rámci rozdělení získal.¹⁸¹ Zvláštní zákonná úprava vypořádání je pak stanovena, co se týče majetku manžely užívaného a majetkových úspor použitých v podniku (§ 91 odst. 2 EheG), a naopak věcí náležejících k podniku používaných oběma manžely (§ 91 odst. 3 EheG).

Rakouská úprava režimu oddělených majetků je ve srovnání s německým *Zugewinngemeinschaft* značně volnějši. Nejsou zde žádné limity, pokud jde o nakládání s majetky manželů, a rovněž při rozdělování majetku, který manželé užívali a manželských úspor, je dána soudu i manželům samotným značně „volná ruka“. Rozdělení dle spravedlnosti může být v určitých případech přílehavější než dělení rovným dílem, které je pravidlem u společného jmění manželů i

---

¹⁷⁹ KERSCHNER, Ferdinand. *Bürgerliches Recht*. 3. aktualis. und erw. Aufl. Wien: Springer, 2008, s. 94.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 95.

¹⁸¹ KERSCHNER, Ferdinand, WAGNER Erika. *Zivilrecht*. 2. Aufl. Linz: Johannes Kepler Universität Linz, 2010, s. 99.

u *Zugewinnngemeinschaft*, jelikož tento způsob rozdělení může lépe zohlednit specifické okolnosti každého jednotlivého případu. Nicméně rozhodování výlučně dle zásad spravedlnosti vyvolává právní nejistotu. Jako značné negativum rovněž shledávám to, že soud při rozdělování majetku není zásadně vázán dosavadními vlastnickými vztahy. Pokud se však manželé nechtějí v této nejistotě ocitnout, mají možnost o rozdělení uzavřít dohodu.

Závěr

V mé práci jsem se zabývala aktuální, teprve půl roku účinnou, úpravou společného jmění manželů, obsaženou v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, která je systematicky zařazena do části druhé „rodinné právo“. Především jsem se zaměřila na problematiku vypořádání společného jmění manželů po jeho zániku.

Na začátku mé práce jsem představila institut společného jmění manželů a uvedla jeho základní charakteristiku. Poté jsem se věnovala vývoji právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely z historického pohledu, počínaje římským právem, kde manžel jako *pater familias* měl dominantní postavení a moc nad manželkou i jejím majetkem. Zabývala jsem se úpravou Obecného zákoníku občanského z roku 1811, ve kterém měla manželka rovněž nerovnoprávné postavení, a manželé měli ze zákona oddělené majetky. Ačkoliv Obecný zákoník občanský, platící na našem území skoro sto padesát let, byl jedním z inspiračních zdrojů pro současný občanský zákoník, režim oddělených majetků z něj převzat nebyl. Dále jsem se zaměřila na zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů, a jeho koncepci zákonného majetkového společenství manželů. Právní úpravu vypořádání zákonného majetkového společenství obsaženou v zákoně o právu rodinném hodnotím velice kladně, a to zejména s ohledem na zákonné zakotvení možnosti odchýlení se od rovnosti podílů při vypořádání. Poté jsem charakterizovala právní úpravu bezpodílového spoluvlastnictví manželů obsaženou v občanském zákoníku z roku 1964, která představovala oproti úpravě v zákoně o právu rodinném určitý krok zpět. Nicméně její postupné novelizace přinesly např. zakotvení zákonné domněnky vypořádání a následně „transformaci“ k institutu společného jmění manželů, jehož právní úprava již ve stěžejních rysech odpovídá právní úpravě v nynějším občanském zákoníku.

Od historie jsem se přesunula k současné právní úpravě. Nejprve jsem se věnovala zákonnému režimu společného jmění, kdy jsem vymezila jeho rozsah, resp. aktiva a pasiva do společného jmění spadající, a u pasiv jsem upozornila na možné výkladové nejasnosti u neurčitého pojmu – dluhů převzatých při „obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny“. Rovněž jsem nastínila, jak vypadá v zákonném režimu správa společného jmění.

Dále jsem se zabývala smluvními modifikacemi společného jmění (občanský zákoník zavádí nově možnost smluvně si ujednat režim oddělených jmění) a jejich

účinky vůči třetím osobám, a také režimem založeným rozhodnutím soudu. Zmínila jsem nově zavedený veřejný seznam – Seznam listin o manželském majetkovém režimu. Zaměřila jsem se rovněž na otázku ochrany třetích osob v souvislosti se společným jměním. Zde jsem dospěla k závěru, že druhý manžel je nedostatečně chráněn proti dluhům svého protějšku, jelikož úprava exekuce v zákoně č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů, resp. úprava výkonu rozhodnutí v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, podstatně snižuje ochranu, kterou poskytuje druhému manželovi občanský zákoník, resp. evidence modifikací společného jmění v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu.

Následně jsem přesunula svou pozornost k zániku společného jmění a uvedla možné způsoby jeho zániku jak za trvání manželství, tak zánikem manželství.

Analýzu vypořádání společného jmění jsem uvedla charakteristikou tohoto institutu a poté jsem se zabývala jednotlivými způsoby vypořádání. U dohody o vypořádání společného jmění jsem upozornila na možné problémy spojené se zákonným stanovením nejednotného okamžiku právních účinků dohody o vypořádání a navrhla jsem *de lege ferenda* stanovit účinky dohody o vypořádání k jedinému okamžiku. Rovněž jsem zpochybnila možné zpětné účinky dohody.

Dále jsem se věnovala zákonné domněnce vypořádání a vypořádání společného jmění v řízení o pozůstalosti, kde jsem jako problematické místo shledala neurčitý pojem „pokynů“ zůstavitele. Také jsem vyslovila nesouhlasný názor na vynechání možnosti zohlednit v řízení o pozůstalosti vnosy z výhradního majetku na majetek společný. Rovněž jsem zmínila nově zavedený institut obvyklého vybavení rodinné domácnosti a nejasné přechodné ustanovení s ním spojené.

Poté jsem se v mé práci zaměřila na vypořádání společného jmění soudem. Uvedla jsem zásady a východiska pro vypořádání stanovená zákonem, a rovněž zásady, které stanovila dosavadní judikatura. V této souvislosti jsem *de lege ferenda* doporučila promítnout některé další zásady do zákonné úpravy, a to zejména výjimečnost příkázání věci do podílového spoluvlastnictví manželů. Stejně tak u oceňování majetku pro účely vypořádání jsem zmínila stávající judikaturu a *de lege ferenda* jsem navrhla určitá základní pravidla pro toto oceňování zakotvit zákonem.

Následně jsem se věnovala problematice vypořádání vnosů. Na názorných příkladech jsem ukázala správný postup výpočtu výše vypořádacích podílů manželů na společném jmění při zohlednění vnosů a navrhla jsem *de lege ferenda* základní postup tohoto výpočtu zakotvit zákonem. Dále jsem se zabývala novinkou v právní úpravě vypořádání společného jmění v podobě redukce a valorizace vnosů, která je plná nejasností a není zřejmé, jak striktně bude aplikována, resp. zda v odůvodněných případech k započtení vnosu v upravené výši docházet nebude. Doporučila jsem proto *de lege ferenda* právní úpravu v tomto směru zpřesnit. Upozornila jsem rovněž na nejednoznačnost způsobu výpočtu valorizovaného vnosu.

Rovněž jsem se podrobněji zaměřila na otázku disparity podílů, kde jsem uvedla jednotlivé okruhy důvodů, ze kterých lze dle judikatury přikročit k nerovné výši podílů manželů na vypořádávaném jmění. Dospěla jsem k závěru, že možnost odklonu od principu rovnosti podílů představuje otázku natolik zásadní, že by bylo vhodné tuto možnost výslovně uvést v zákonné úpravě (jak to již učinil zákon o právu rodinném z roku 1949), spolu s demonstrativním výčtem případů, kdy je obzvláště na místě disparitu podílů aplikovat.

V předposlední kapitole mé práce jsem provedla komparaci právní úpravy vypořádání společného jmění v současném občanském zákoníku a v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a to s ohledem na nejdůležitější změny. Na základě tohoto srovnání hodnotím kladně změny představující zakomponování dosavadních judikatorních závěrů do současné právní úpravy, tj. otázku režimu doposud nevypořádaného zaniklého společného jmění, rozšíření ochrany třetích osob i na vypořádání společného jmění soudem a zavedení institutu obvyklého vybavení rodinné domácnosti a s ním spojeného režimu oddělených jmění. Naopak za nepříznivé změny považuji zakotvení zásady valorizace vnosů, většinu změn v úpravě dohody o vypořádání společného jmění, vypuštění domněnky společného jmění manželů, pokud není prokázán opak a nepřevzetí ustanovení o plnění závazků manželů vzniklých za trvání manželství rovným dílem.

Poslední kapitolu jsem věnovala německé a rakouské zahraniční právní úpravě manželských majetkových vztahů, a to především jejich vypořádání. Na německé úpravě *Zugewinnngemeinschaft*, kde se vypořádávají přírůstky majetků manželů za trvání manželství, oceňuji propracovanost právní úpravy a pozitivně hodnotím mimo jiné

korektiv v podobě možnosti zkrácení vypořádací částky, pokud by zákonné vypořádání přírůstků bylo hrubě nespravedlivé. *Zugewinnngemeinschaft* lze považovat za vhodnou alternativu ke společnému jmění, jelikož eliminuje jeho negativní důsledky (zejména co se týče odpovědnosti za závazky druhého manžela), a proto bych tento režim doporučila zakotvit jako variantu smluvní modifikace společného jmění. Rakouský režim oddělených majetků bych naproti tomu nedoporučila ani jako smluvní modifikaci, jelikož přes oddělenost majetků manželů se při zániku manželství určitý majetkový soubor vypořádává, a to dle zásad spravedlnosti, což vyvolává značnou právní nejistotu.

V mé práci jsem ukázala, že přestože současný občanský zákoník obsahuje na mnoha místech úpravu poměrně kazuistickou, v otázkách vypořádání společného jmění, které je velmi složité, je zákonná úprava naopak příliš stručná. Soud tak má při rozhodování konkrétních případů velice široký prostor pro svou úvahu, což je v rozporu s principem právní jistoty. Z tohoto důvodu *de lege ferenda* doporučuji do zákona zakomponovat určité stěžejní zásady a vodítka vytvořená judikaturou, aby byla zdůrazněna jejich důležitost, a rovněž zákonnou úpravu rozšířit a zpřesnit, aby byly odstraněny mnou zmíněné nejasnosti.

Seznam zkratek

ABGB	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník), ze dne 1. června 1811 (Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s.), ve znění pozdějších předpisů
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník), ze dne 18. srpna 1896 (R GBl. S. 195), ve znění pozdějších předpisů
BSM	bezpodílové spoluvlastnictví manželů
EheG	Ehegesetz (rakouský zákon o manželství), ze dne 6. července 1938 (dRGBL. I S 807/1938), ve znění pozdějších předpisů
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů
KANCL	Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti
ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
o.z.o.	Obecný zákoník občanský vyhlášený císařským patentem č. 946/1811 Sb.z.s., ve znění pozdějších předpisů
SJM	společné jmění manželů
společné jmění	společné jmění manželů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použitých právních předpisů, literatury a pramenů

Právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., Obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů.

Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška).

Zahraniční právní předpisy

Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník) ze dne 1. června 1811 (Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s.), ve znění pozdějších předpisů.

Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník), ze dne 18. srpna 1896 (R GBl. S. 195), ve znění pozdějších předpisů.

Ehegesetz (rakouský zákon o manželství), ze dne 6. července 1938 (dRGBI. I S 807/1938), ve znění pozdějších předpisů.

Odborná literatura

ANDRES, Bedřich; HARTMANN Antonín; ROUČEK František et al. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1937. Praha : Codex Bohemia, 1998, 1011 s., ISBN 80-85963-90-6.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 829 s., ISBN 978-80-7380-413-8.

BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB Milan; POKORNÝ Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha : Linde, 2009, 200 s., ISBN 978-80-7201-747-8.

BUREŠ, Jan. *Notář a společné jmění manželů*. Ad Notam, 2013, č. 3, s. 12-16.

DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2011, 296 s., ISBN 978-80-7357-597-7.

ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava : Sagit, 2012, 1119 s., ISBN 978-80-7208-922-2.

FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualiz. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010, 248 s., ISBN 978-80-7357-586-1.

JÍCHA, Lukáš. *Manželské majetkové právo po rekodifikaci*. Právo & Byznys 2014, č. 3, s. 16-19.

HORÁLKOVÁ, Milena. *Německo-český právní slovník*. 2. vyd. Voznice : Leda, 2010, 382 s., ISBN 978-80-7335-250-9.

HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006, 398 s., ISBN 80-7239-192-5.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy 2014, č. 23-24, s. 801-813.

KRÁLÍK, Michal: *Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM)*, Soudní rozhledy 2012, č. 11-12, s. 383-390.

KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Nové občanské právo*. Praha : Orbis, 1965, 716 s.

RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ Michaela *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : Beck, 1999, 227 s., ISBN 80-7179-182-2.

SCHELLE, Karel; TAUCHEN Jaromír. *Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů*. Vyd. 1. Ostrava : Key Publishing, 2012, 1019 s., ISBN 978-80-7418-146-7.

SPÁČIL, Jiří: *Relativní neplatnost v občanském zákoníku z roku 1950*, Ad Notam, 2003, č. 2, s. 25-26.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; SVEJKOVSKÁ Jana. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 792 s., ISBN 978-80-7400-423-0.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012, 1464 s., ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ Renáta. *Rozvod manželství*. Vyd. 1. Praha : Leges, 2013, 336 s., ISBN 978-80-87576-66-3.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK Jan; ELISCHER David et al. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 459 s., ISBN 978-80-7357-468-0.

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL Jiří, ŠKÁROVÁ Marta et al. *Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 1114 s., ISBN 978-80-7400-108-6.

URFUS, Valentin; SKŘEJPEK Michal; KINCL Jaromír. *Římské právo*. 2. dopl. a přeprac. vyd., 1. v nakl. Beck. Praha : Beck, 1995, 386 s., ISBN 80-7179-031-1.

VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 283 s., ISBN 80-86432-93-9.

VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014, 851 s., ISBN 978-80-7263-846-8.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela: *Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens*. Právní rozhledy 2014, č. 1, s. 27-29.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku : podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha : Linde, 2012, 161 s., ISBN 978-80-86131-58-0.

Zahraníční literatura

AICHER, Josef; RUMMEL Peter et al. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit IPR-Gesetz, Ehegesetz, Mietrechtsgesetz, Wohnungsgemeinnützigkeitsgesetz, Wohnungseigentumsgesetz, Landpachtgesetz, Konsumentenschutzgesetz in zwei Bänden*. 2. beubearb. und erw. Aufl. Wien: Manz, 1992, 2321 s. ISBN 3-214-04417-6.

BARTA, Heinz. *Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken*. 2. Aufl. Wien: WUV-Universitätsverlag, 2004, 1165 s. ISBN 3-85114-715-4.

DETHLOFF, Nina. *Familienrecht. Ein Studienbuch*. 30., neu überarb. Aufl. München : C.H. Beck, 2012, 568 s. ISBN 978-3-406-63269-3.

GRABA, Hans-Ulrich. *Familienrecht*. 6., neubearbeitete Aufl. München : Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1998, 398 s. ISBN 3-406-44258-7.

JOHANNSEN, Kurt H.; HENRICH Dieter. *Eherecht: Trennung, Scheidung, Folgen : Kommentar*. 4., überarbeitete und erw. Aufl. München: Beck, 2003, 2464 s. ISBN 3-406-50995-9.

KAISER, Dagmar; SCHNITZLER Klaus; FRIEDERICI Peter. *BGB: Familienrecht*. 2. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2010, 2672 s. ISBN 978-3-8329-3441-5.

KERSCHNER, Ferdinand. *Bürgerliches Recht*. 3. aktualis. und erw. Aufl. Wien: Springer, 2008, 145 s. ISBN 978-3-211-74394-2.

KERSCHNER, Ferdinand, WAGNER Erika. *Zivilrecht*. 2. Aufl. Linz: Johannes Kepler Universität Linz, 2010, 215 s.

KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI Peter; BOLLENBERGER Raimund. *Kurzkomentar zum ABGB: allgemeines bürgerliches Gesetzbuch samt Ehegesetz und Konsumentenschutzgesetz*. Wien: Springer, 2005, 1968 s. ISBN 3-211-23827-1.

PALANDT, Otto; BASSENGE Peter et al. *Bürgerliches Gesetzbuch: mit Einführungsgesetz (Auszug), Unterlassungsklagengesetz, Produkthaftungsgesetz, Erbbaurechtsverordnung, Wohnungseigentumsgesetz, Hausratsverordnung, Lebenspartnerschaftsgesetz, Gewaltschutzgesetz (Auszug)*. 62., neubearbeitete Aufl. München: Beck, 2003, 2894 s. ISBN 3-406-49837-x.

SCHRÖDER, Rudolf; BERGSCHNEIDER Ludwig. *Familienvermögensrecht*. Bielefeld : Gieseking, 2003, 1299 s. ISBN 3-7694-0923-x.

Elektronické zdroje

CELERÝN, Jakub. *Možné způsoby vypořádání zaniklého společného jmění manželů soudem*. In: Epravo.cz [online]. 2013. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/mozne-zpusoby-vyporadani-zanikleho-spolecneho-jmeni-manzelu-soudem-92096.html>>.

Obcanskyzakonik.justice.cz [online]. 2013-2014. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění*. Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Obcanskyzakonik.justice.cz [online]. 2014. *Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů*. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Vyjadreni_1.pdf>.

Obcanskyzakonik.justice.cz [online]. 2014. *Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti - k seznamu ujednání o manželském majetkovém režimu ze dne 1.3.2013*. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Stanovisko_k_721.pdf>.

Psp.cz [online]. 2013. *Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudní v platném znění*. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=146755>>.

RICHTER, Ondřej. *Některé aspekty vypořádání společného jmění manželů v judikatuře Nejvyššího soudu*. In: Epravo.cz [online]. 2012. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nektere-aspekty-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-v-judikature-nejvyssiho-soudu-82642.html>>

ŽÍLA, Michal. *Valorizace a redukce vnosu při vypořádání společného jmění manželů dle nového občanského zákoníku*. In: Epravo.cz [online]. 2013. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/valorizace-a-redukce-vnosu-pri-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-93110.html>>

Judikatura

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12. listopadu 1965, sp. zn. Prz 51/65 (publikované pod R 70/1965 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. srpna 1969, sp. zn. 4 Co 313/69.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. listopadu 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69 (publikovaný pod R 57/1970 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Zhodnocení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71 (publikované pod R 42/1972 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. srpna 1973, sp. zn. 3 Cz 39/73.

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. listopadu 1973, sp. zn. 7 Co 172/73 (publikovaný pod R 43/1974 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. února 1974, sp. zn. 10 Co 87/1974.

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2000, sp. zn. Cpjn 38/98 (publikované pod R 44/2000 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. července 2000, sp. zn. 22 Cdo 726/99.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20. srpna 2000, sp. zn. I. ÚS 412/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. listopadu 2000, sp. zn. 22 Cdo 2470/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. prosince 2000, sp. zn. 22 Cdo 2655/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. ledna 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. února 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. května 2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. října 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. září 2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. září 2003, sp. zn. 22 Cdo 1283/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. listopadu 2003, sp. zn. 30 Cdo 1171/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. prosince 2003, sp. zn. 22 Cdo 811/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. května 2004, sp. zn. 22 Cdo 1054/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. května 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. října 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 1821/2004.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2006, sp. zn. 22 Cdo 1342/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. října 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. dubna 2007, sp. zn. 22 Cdo 2500/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. května 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2007, sp. zn. 22 Cdo 2201/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 3285/2007.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. srpna 2008, sp. zn. 28 Cdo 2593/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. října 2008, sp. zn. 22 Cdo 952/2007.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. května 2009, sp. zn. 22 Cdo 444/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. srpna 2009, sp. zn. 22 Cdo 5336/2007.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2009, sp. zn. 33 Cdo 909/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. července 2010, sp. zn. 22 Cdo 2027/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. září 2010, sp. zn. 31 Cdo 2036/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. prosince 2010, sp. zn. 22 Cdo 1230/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 22 Cdo 1068/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 4532/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. března 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. května 2011, sp. zn. 22 Cdo 141/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. července 2011, sp. zn. 22 Cdo 2167/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. srpna 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. prosince 2011, sp. zn. 22 Cdo 3272/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. února 2012, sp. zn. 22 Cdo 1273/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. března 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 3941/2011.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 4072/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 22 Cdo 1096/2011.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. prosince 2012, sp. zn. 22 Cdo 919/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. ledna 2013, sp. zn. 22 Cdo 3395/2012.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2013, sp. zn. 22 Cdo 3976/2011.

Abstrakt

Cílem mé práce je zanalyzovat novou právní úpravu společného jmění manželů obsaženou v „novém“ občanském zákoníku – zákoně č. 89/2012 Sb. – a v této souvislosti se především zaměřit na vypořádání po zániku společného jmění. Nová právní úprava této problematiky je poměrně stručná a vyvstává zde mnoho otázek, které jsou nejasné.

Práce se skládá z devíti kapitol. V první kapitole je charakterizován právní institut společného jmění manželů a jeho základní rysy. Druhá kapitola je věnována manželským majetkovým vztahům v historickém kontextu, a to od jejich kořenů v římském právu přes jednotlivá období právní úpravy těchto vztahů na území dnešní České republiky.

Ve třetí kapitole je nastíněn rozsah společného jmění a jeho správa v zákonném režimu. Čtvrtá kapitola se zabývá smluvními modifikacemi společného jmění a režimem založeným rozhodnutím soudu. Část této kapitoly je rovněž zaměřena na otázku ochrany třetích osob v souvislosti se společným jměním.

V páté kapitole je pojednáno o možných způsobech zániku společného jmění, a to jak o způsobech zániku společného jmění za trvání manželství, tak o způsobech zániku společného jmění jakožto důsledku zániku manželství.

Šestá kapitola je věnována problematice vypořádání společného jmění. Nejdříve je pojednáno o dohodě o vypořádání společného jmění. Dále se tato kapitola zabývá zákonnou domněnkou vypořádání společného jmění. Následně je nastíněno vypořádání společného jmění v řízení o pozůstalosti. Poslední část této kapitoly se týká obvyklého vybavení rodinné domácnosti.

V sedmé kapitole je analyzováno soudní vypořádání společného jmění. Nejprve jsou uvedeny základní zásady a východiska pro vypořádání. Poté je pojednáno o oceňování společného jmění pro účely vypořádání. Další část této kapitoly se věnuje problematice vypořádání tzv. vnosů z výhradních majetků manželů do společného jmění a naopak, zaměřuje se rovněž na otázku redukce a valorizace vnosů a názorně uvádí správný způsob výpočtu výše vypořadacích podílů manželů po zohlednění vnosů. Nakonec se tato kapitola zabývá odklonem od principu rovnosti podílů manželů při vypořádání a uvádí možné důvody, z jakých lze tuto výjimku aplikovat.

Osmá kapitola obsahuje srovnání současné právní úpravy vypořádání společného jmění s předchozí právní úpravou obsaženou v občanském zákoníku z roku 1964. V deváté kapitole je nastíněna německá a rakouská právní úprava manželských majetkových vztahů, se zaměřením na jejich vypořádání.

Závěr mé práce je takový, že nová právní úprava by měla být doplněna, aby byly vyjasněny dílčí problematické otázky. Do právní úpravy by měly být začleněny některé podstatné zásady vytvořené judikaturou.

Abstract

The aim of my thesis is to analyse the new legal regulation of community property included in the “new” Czech civil code – Act No. 89/2012 Coll. – and in this connection, to focus mainly on the settlement after its termination. The new legislation of this issue is quite brief and there are many questions arising in this context which are not clear.

The thesis is composed of nine chapters. Chapter one characterises the legal term of the community property and its basic features. Chapter two describes marital property relations in a historical context, beginning with their roots in the Roman law and continuing with particular historical periods of legal regulation of these relations on the territory of the current Czech Republic.

Chapter three outlines an extent of the community property and its governance in the statutory arrangement. Chapter four is concerned with contractual modifications of the community property and with an arrangement established by a court decision. A part of this chapter also investigates a question of protection of third parties in the connection with the community property.

Chapter five deals with possible ways how the community property terminates. It explores both the ways of the termination of the community property although marriage continues and the ways of the termination of the community property as a consequence of the termination of marriage.

Chapter six looks at an issue of the settlement of the community property. First, it concentrates on an agreement on the settlement of the community property. Second, it explicates a statutory assumption of the settlement of the community property. Subsequently, it outlines the settlement of the community property within inheritance proceedings. The last part of this chapter relates to a common equipment of family household.

Chapter seven analyses a judicial settlement of the community property. At first, essential fundamental principles and basis for the settlement are highlighted. After that, an evaluation of the community property for the settlement purposes is described. The following part of this chapter concentrates on an issue of the settlement of so called investments from sole properties of spouses in the community property and vice versa. It focuses also on the question of reduction and valorisation of the investments and

illustrates the way how to enumerate correctly amount of settlement shares of spouses after the investments have been taken into account. Finally, this chapter deals with the question of possible exception from the principle of equal settlement shares of spouses and gives potential reasons why to apply this exception.

Chapter eight compares the current legal regulation of the community property settlement with the previous one comprised in the civil code of 1964. Chapter nine outlines German and Austrian legal regulations of the marital property relations, focusing on its settlement.

Conclusion of my thesis is that the new legal regulation should be amended to make clear particular problematic issues. Some essential principles constituted by judicial decisions should be adopted to the legal regulation.

Název práce v anglickém jazyce:

Community property focused on settlement after its termination

Klíčová slova:

společné jmění manželů, vypořádání, manželské majetkové právo

Key words:

community property, settlement, marital property law